

bpost

PB-PP | B-35036
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afgiftekantoor 9450 Haaltert

Daens vandaag

Priester Daensfonds vzw

p.04

Oproep: onbekende helden van alledag

Opinieblad voor een warme samenleving

Tijdschrift van het Priester Daensfonds ■ 45ste jaargang nr. 1 - 2021 ■ Driemaandelijks tijdschrift
Toelatingsnummer 3775 ■ Erkenningsnummer P4A8022 ■ Afgiftekantoor: 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Vicky De Wolf, Middelkouter 68, 9450 Haaltert

De nieuwswebsite Doorbraak.be publiceerde op 27 november 2020 het commentaarstuk 'Daens is van ons' van Geert Goubert. De auteur verwijst naar aanleiding van de aanspreking door staatssecretaris Mathieu Michel van Aalsters burgemeester en N-VA-kamerlid Christophe D'Haese als 'meneer Daens' en de reactie daarop van CD&V-kamerlid Koen Geens: 'Daens dat zijn wij, het is het begin van de christendemocratie'. Terecht wordt in het artikel verwezen naar de stichting (het begin) van de Christene Volkspartij in 1893 als tegenkracht tegen de almachtige Katholieke Partij. Die 'bewarende' Katholieke Partij evolueerde tot Katholieke Unie, Katholieke Vlaamse Volkspartij, CVP en CD&V.

De auteur stelt vervolgens 'Daens is van ons', en 'ons' vult hij in met het autoritaire en collaborerende VNV, na WOII de Volksunie en vandaag N-VA en Vlaams Belang. Daensisten waaierden al tijdens de Eerste Wereldoorlog uit. Sommigen, zoals o.m. in Aalst, kozen een totaal ander pad met achterlating van de democratische en solidaire krachtlijnen van het daensisme. Andere daensisten gaven luidop uiting aan hun afkeer van autoritaire en fascistische ideologieën.

Op de erfenis van het daensisme – ons leven delen met en zorgen voor de andere – valt geen partijvlag te planten. We kunnen spreken over 'erfgenamen van Daens', maar dan hebben we het over mensen die zichzelf verbo(i)nden met de kleine man, zonder onderscheid des persoons, en ijver(d)en voor een democratische samenleving vol gelijke kansen voor iedereen. Opkomen voor Vlaamse cultuur- en identiteitsbeleving hoort daar vanzelfsprekend bij. Superioriteitsgevoel niet.

Waar situeert de auteur van 'Daens is van ons' diegenen die de inspiratie van Daens in hun doen en laten vooropzetten zonder daarbij met de vlaggen van N-VA en VB te zwaaien?

Rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, solidariteit, armoedebestrijding en positieve identiteitsbeleving zijn de daensistische krachtlijnen. Wanneer mensen, organisaties en partijen zich hierdoor geïnspireerd weten, dan is dat hoopgevend – zeker wanneer het door daden gevolgd wordt – op de lange weg naar een inclusieve Vlaamse samenleving. Partijvlaggen, dito etiketten en recuperatie jagen het daensisme door de obstructie van een zandloper.

U een mening vormen: wordt lid/abonnee

U hebt het eerste nummer van Daens Vandaag, jaargang 45, in handen, of u leest het op uw laptopscherm. De vernieuwing van het lidmaatschap/abonnement uit het oog verloren? Geen erg, pc-banking brengt snel de oplossing nabij. Schrijf meteen 15,00 euro (scholieren en studenten betalen 7,50 euro), over op rekeningnummer BE40 7370 2745 3063 van het Priester Daensfonds vzw, Aalst. Met dank en wensen voor gezondheid in aanslepende coronatijden.

Uiteraard is een hoger bedrag overschrijven een te overwegen optie. Waarvoor dank.

Daens vandaag

Beste lezer,

We duiken een tweede coronajaar in. Intussen wordt alles in het werk gesteld om het virus daadwerkelijk te bestrijden.

Virologen en wetenschappers spreken positieve taal en geven ons hoop, op voorwaarde dat de overgrote meerderheid van de bevolking zich laat vaccineren. Pas dan zullen stilaan de coronaregels versoepelen. Pas dan zal het sociale -, culturele - en economische leven herleven.

Laten we hopen dat onze voorjaarsactiviteiten, Daensdag op zondag 6 juni en de Poëtisch-Muzikale Wandeling op zondag 27 juni (of een latere datum), kunnen doorgaan. De plannen liggen klaar, we wachten met z'n allen op groen licht!

Intussen mogen we de nevenschade van deze coronacrisis niet vergeten. De sociale ongelijkheden worden scherper. Er ligt veel druk op jongeren, op gezinnen, op alleenstaande mensen. De geestelijke en spirituele noden zijn niet te overzien.

Wie het al moeilijk had, op materieel, sociaal of existentieel vlak, heeft het nu nog veel harder te verduren. Er is intussen al wat meer aandacht voor de bewoners van woonzorgcentra, of voor de patiënten in de intensieve zorgen, maar wat met de vergeten groepen zoals gedetineerden, vluchtelingen, daklozen, mensen met een beperking ...

Op het wereldtoneel wordt het Zuiden andermaal het slachtoffer van de inheligheid van de rijke landen, i.c. bij de verdeling van de coronavaccins. Aan de andere kant geeft de verkiezing van Joe Biden als 46ste president van de V.S. hoop dat bij onze grootste bondgenoot het politieke fatsoen, de redelijkheid, de dialoog en de internationale samenwerking terug kansen krijgen.

Want die internationale samenwerking is broodnodig om de grote uitdagingen van deze tijd hoogdringend aan te pakken.

Het Trump-isme - dat overal de kop opsteekt - toont hoe kwetsbaar onze democratie is, en hoe belangrijk democratie is.

Daarom besluit ik met de beklijvende woorden van de jonge Afro-Amerikaanse Amanda Gorman, op de recente inauguratie van de Amerikaanse president:

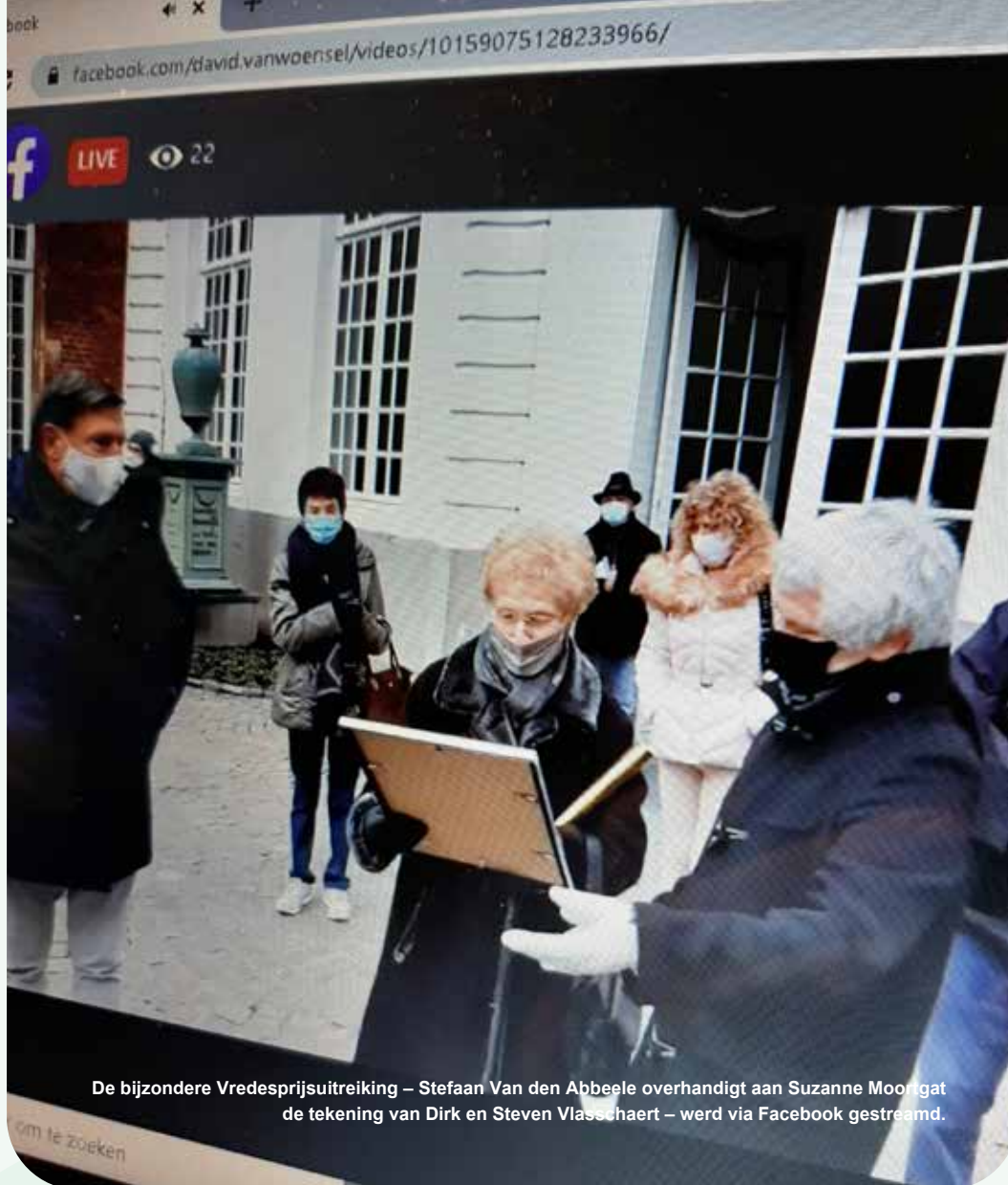
“Er is altijd licht!

Zolang we vrijmoedig genoeg zijn om het te zien.

Als we maar moedig genoeg zijn om het te zijn.”

Vicky De Wolf - voorzitter

33STE AALSTERSE VREDESPRIJS

‘GEWONE MENSEN DIE GROOT HANDELEN IN ONGEWONE OMSTANDIGHEDEN’

Voor een bijzonder jaar en in bijzondere omstandigheden (met beperkt aantal aanwezigen en in open lucht) werd op de laatste januaridag van 2021 de 33e Vredesprijs van het Comité Werken aan de Vrede uitgereikt aan Suzanne Moortgat als eerste in een rij van maandelijkse Vredesprijswinnaars.

Suzanne Moortgat, moeder van wijlen Ilse Uyttersprot, opent de reeks omwille van haar heel serene en moedige houding. Zo was zij aanwezig tijdens de 'wittelintjesactie' aan het Daensmonument, actie gericht tegen geweld op vrouwen, ondanks de zware last die ze te dragen heeft als gevolg van de tragische dood van haar enige dochter.

Verenigingsvlaggen vormden het decor op het binnenplein van het voormalig Aalsters stadhuis: vlaggen van verenigingen die eerder gelauwerd werden als laureaat van de Vredesprijs, waaronder het Priester Daensfonds.

Inge Devriendt, woordvoerder van 'Hart boven hard', de vorige laureaat, overhandigde aan Suzanne Moortgat de estafettestok met de lijst van alle vorige 32 winnaars, allemaal gewone mensen en organisaties die zich groot toonden in ongewone omstandigheden, allemaal getuigen van hoop. Zij wees op het verdriet van een moeder die haar enig kind verloor door een geweldsdaad.

Meester Jef Vermassen tijdens zijn toespraak (foto Guido De Schrijver) ▲

Namens de laureate sprak haar advocaat Jef Vermassen over de toename van intrafamiliaal geweld in deze coronatijden. Hij deelde mee dat het proces over de moord op Ilse Uyttersprot – hij wees haar aan als **‘de vriend van het volk’** – over zowat een jaar plaatsgrijpt en dat Suzanne Moortgat het proces zal bijwonen.

‘Veel delicten worden tussen partners gepleegd. Veelal vrouwen zijn het slachtoffer. De man demonstreert zijn gewelddadigheid, maar ook het cultureel aspect van de mannelijke dominantie in de maatschappij vormen de achtergrond. Waar vrouwen de baas zijn, heerst meer vrede. Er is vooruitgang, de trend is aan het keren. Steeds meer publieke instanties geven prioriteit aan intrafamiliaal geweld. Met de dood van Ilse verloor Aalst zijn

breedste glimlach. Suzanne Moortgat draagt met moed haar leed. Op het waarom van het drama volgt tot nu geen zinvol antwoord’, stelde Jef Vermassen. Hij voegde er nog zijn waardering aan toe dat met de toekenning van de Vredesprijs de Aalsterse bevolking duidelijk blijkt geeft van medeleven met het leed en de moed die zijn cliënte betoont.

OPROEP

Voorzitter Stefaan Van den Abbeele (Vredeshuis en Comité Werken aan de Vrede) lanceerde daarop de oproep om voor de maanden maart tot en met december 2021 maandelijks vanuit de bevolking iemand te nomineren die zich in coronatijden ongelooflijk inzet voor het welzijn van een ander, of iemand die ondanks alles probeert staande te blijven, of iemand die samen met anderen steunacties organiseert, of iemand die vrijwillig in de bres van de gezondheidszorg springt. Zij worden verrast met een bijzondere Vredesprijs.

Op zondag 28 februari werd Anja Boelaert – begeleider jeugdbeweging – in de schijnwerper geplaatst. De uitreiking van de maand-Vredesprijs gebeurde door een afvaardiging van Chiro Atrejoe (Vredesprijswinnaar 2017).

Er volgen nog maand-Vredesprijswinnaars. Kandidaten kunnen gemeld worden aan Stefaan Van den Abbeele, 0495 76 98 11 of aan Inge De Vriendt, tel. 0485 73 95 44.

IN MEMORIAM

Ghis Willems,
vertegen-
woordiger van
een verdwenen
generatie
christelijk, sociaal
en Vlaamse
politici

Op 87-jarige leeftijd (5 december 2020) overleed Ghisleen Willems (° 10 juli 1933).

Zijn curriculum vitae van partijpolitiek engagement is lang en indrukwekkend. In dit 'in memoriam' roept het Priester Daensfonds vooreerst de herinnering op aan zijn jarenlange inzet als lid van de algemene vergadering van het Priester Daensfonds vzw, te situeren in de periode van de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw toen wijlen voorzitter Herman Slagmulder in de samenstelling van de bestuursorganen van het P. Daensfonds oog had voor pluralisme in de praktijk.

Het verenigingsleven was een mantel die de minzame Ghis Willems paste. Eerder nam hij bestuursverantwoordelijkheid op in KSA-Jong Vlaanderen, later in het Davidsfonds en in de caritatieve vereniging SPES-Aalst en als een natuurlijk gevolg van zijn christelijk, sociaal en Vlaams engagement ook het Priester Daensfonds met zijn ervaring kwam versterken.

Ghisleen Willems was gemeenteraadslid van 1964 tot 1987 voor de CVP, in 1988 werd hij schepen van Financiën als Vrije Democraat. Hij was volksvertegenwoordiger (CVP) tot 1988, advocaat, docent aan de toenmalige Economische Hogeschool Brussel.

Toen de Aalsterse CVP in 1988 op haar grondvesten daverde – overigens niet voor het eerst – behoorde hij tot de stichters van de Vrije Democraten. Die partij boekte een opmerkelijk succes bij haar eerste deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen. Toen later Guy Verhofstadt de VLD oprichtte en de Vrije Democraten hierbij aansloten, maakte Ghisleen Willems die overstap niet.

Het Priester Daensfonds biedt zijn echtgenote Anna De Brauer, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkind oprecht medeleven aan in het verlies van een echtgenoot en een familieman.

DAENS IN DENDERLAND

INLEIDING

2021-2022

De nalatenschap van priester Daens kent immers niet enkel een lokaal belang in steden als Aalst of Ninove, ook in de regio Denderland en ver daarbuiten heeft het daensisme sporen nagelaten. Naast de broers Daens speelden ook talrijke andere figuren uit het Denderland een cruciale rol in de strijd voor betere leef- en werkomstandigheden in de fabrieken én op het platteland.

Met dit project zetten we de brede beweging van het daensisme in de kijker en dit in samenwerking met Stad Aalst, gemeente Denderleeuw, gemeente Erpe-Mere, gemeente Haaltert, gemeente Lede en Stad Ninove. Daarnaast is ook het Priester Daensfonds een partner in dit project.

Het project is momenteel nog in een voorbereidende fase, maar we lichten graag al enkele grote lijnen toe:

DIGITALISATIE

De collectie van het D.A.D.D. (Documentatiecentrum en Archief voor Daensisme en Hedendaagse Geschiedenis van de Denderstreek vzw) wordt beheerd door Stadsarchief Aalst en geldt als vertrekpunt voor dit project. Een groot deel van deze collectie is reeds gedigitaliseerd (bijvoorbeeld in het krantenarchief dat online beschikbaar is), maar we onderzoeken welke stukken digitaal ontsloten zouden kunnen worden, voorwerp van onderzoek kunnen zijn of ingezet kunnen worden in een publieks- of educatief luik binnen dit project.

EDUCATIEF AANBOD

Het daensisme is ook vandaag nog actueel, ook al is de hedendaagse maatschappelijke context in niets te vergelijken met die van het einde van de 19e eeuw. Het programma van de Christene Volkspartij heeft nog maar weinig aan relevantie ingeboet als we kijken naar stijgende ongelijkheid, kinderarmoede, discriminatie... Om de brug naar vandaag te maken werken we aan een educatief aanbod waarbij leerlingen de maatschappelijke problemen van vandaag analyseren met een historische bril: hoe kan het daensisme antwoorden bieden voor hedendaagse problemen? Hoe verhouden de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties zich tot het programma van de daensisten?

PUBLIEKSWERKING IN HELE REGIO

Ook bij het grote publiek is de figuur van Daens nog steeds een bron van inspiratie. Het boek Pieter Daens van Louis Paul Boon en nog meer de film van Stijn Coninckx droegen bij aan de mythevorming rond de priester die opkwam voor de arme arbeiders in Denderland.

De succesvolle herneming van de musical Daens door Studio 100 is hier ook een voorbeeld van, ook al moesten heel wat voorstellingen uitgesteld worden door de coronamaatregelen.

Het daensisme is echter niet enkel het verhaal van priester Adolf Daens en zijn broer, drukker Pieter, noch is het enkel een verhaal van Aalsterse fabrieken. De bakermat van het daensisme en de christendemocratie vinden we immers op het platteland, waar de armoede er niet minder op was. Zo werd de Christene Volkspartij in Okegem (Ninove) opgericht onder impuls van de roelanders, waarvan de leidende figuren afkomstig waren uit gemeenten als Appelterre-Eichem, Denderhoutem, Denderleeuw en Aspelare. Deze verhalen worden soms wel eens vergeten door de grote bekendheid van priester Daens, maar niet binnen dit project. Samen met het Priester Daensfonds worden deze verhalen op verschillende locaties in Denderland in het straatbeeld gebracht.

COLOFON

Deze inleiding bij het project 'Daens in Denderland' werd opgemaakt voor de intergemeentelijke projectvereniging Erfgoed Denderland voor Aalst, Denderleeuw, Erpe-Mere, Haaltert, Lede en Ninove.

NA DE ANGST DE HOOP ?

*2020 werd een annus horribilis,
overschaduwd door één man en één kwaal.*

Dat president Trump het meer dan bont heeft gemaakt is hallucinant. Er zijn geen adjectieven genoeg om hem af te schilderen als een egocentrische, hautaine en arrogante figuur die zichzelf als de navel van de wereld beschouwde. Ik ga niet herkauwen, want er zijn professoren en specialisten genoeg geweest om dat alles in zijn juiste context te plaatsen. Toch nog een paar voetnoten die tot de verbeelding spreken.

In een krant of tijdschrift van jaren geleden stond een uitspraak van Trumps moeder die haar zoon goed bleek te kennen toen ze zei : *“Hij is iemand zonder gezond verstand en zonder sociale vaardigheden. Ik hoop dat hij nooit in de politiek zal gaan, want dat zou een ramp zijn.”* En een objectieve waarnemer vatte het als volgt samen : *“Hij acht zich een soort Messias in een virtuele wereld.”*

President Biden daarentegen blijkt een integer man met een uitgestoken hand te zijn, een hand naar alle Amerikanen, een bruggenbouwer die streeft naar solidariteit en rechtvaardigheid, maar die eerst puin moet ruimen en zal te kampen hebben niet alleen met de republikeinen, maar ook met de linkerrijde binnen zijn eigen partij. Geen sinecure dus en geen cadeau. Bovendien hebben de meesten onder ons een vertekend beeld van Amerika. Lees “De lengte

van een Oceaan” van Björn Soenens en je gezichtsveld wordt anders en ruimer. Amerika is meer dan Manhattan, meer dan de zon in Miami, meer dan de glitter van Hollywood. Amerika is ook armoede, gebrekkige gezondheidszorg behalve voor de rijken, hoger onderwijs voor een bevoorrechte klasse, een kloof tussen rijk en arm en een smeltkroes. Een ontwikkelingsland als het ware.

En daarnaast is er het coronavirus dat het menselijk tekort blootlegt, opduikt waar het haar zint, onzichtbaar, zonder grenzen en variërend naar willekeur. Positief is dat het gebrek aan duidelijkheid , het bestaan van een grijze zone en een soort evenwichtsoefening tussen moeten enerzijds en aanraden, suggereren en adviseren anderzijds intussen is opgeklaard door het sluiten van de grenzen met uitzondering voor wat essentieel is.

Wouter De Bruyne ▲

Uiteraard heeft dat te maken met de lichtzinnigheid en de vrijheid die sommigen zich veroorloofden om er tijdens de vakantie en lange weekends even op uit te trekken om dan terug te keren met de glimlach zonder te beseffen welk risico ze liepen, maar dat ze ook anderen konden besmetten. En dat allemaal onder het motto “**Niet wij, maar ik.**”

En ook bij ons in het binnenland zijn er nog altijd zoekers naar achterpoortjes zoals huurders van hotelkamers of speurders naar maïsvelden om er een feestje te bouwen of een picknick te houden.

Het ligt immers in onze aard - zoals de geschiedenis bewijst- de wet te omzeilen of te proberen eraan te ontsnappen. “*We zitten al zo lang opgesloten, luidt het dan, en kunnen het niet meer aan.*”

Is het dan te veel gevraagd om enkele maanden geduld te hebben om achteraf veilig te zijn?

En nog erger : de rijke landen zouden bij de verdeling van de vaccins weer eens eerst komen (schreeuw het maar uit, priester Daens). En toch zou er - hoe paradoxaal ook - een positieve kant aan de keerzijde van de pandemie kunnen zitten, in die zin dat inkeer, nederigheid, het besef

dat alles anders moet, dat luxe alleen maar schone schijn is, dat wij tegenover de natuur nietig en machteloos zijn en dat vooral het woord “samen”, ons wakker kunnen schudden en ons in de richting duwen van de wijze woorden van de Franse filosoof Emmanuel Lévinas die spreekt van de kleine goedheid tegenover de weerloze mens.

Maar dat blijkt helaas meestal een mooie droom te zijn en de sociale media worden dan eerder anti-sociale media. En zo hebben we een link met de politiek van ex-president Trump die via Twitter en leugens aanzette tot geweld en haat en de huidige situatie (we zijn eind januari) waarbij het tuig (waartoe eigenlijk ?) overging tot zinloze vernielingen van auto's en winkels.

Is cultuur dan slechts een laagje vernis en solidariteit een illusie ? Maar berusting en wanhoop zijn geen oplossing en we houden ons aan het motto van de Gentenaars: “**nie pleuje**”.

HET EINDE VAN DE PARLEMENTAIRE DEMOCRATIE?

In Daens Vandaag 1/2020 verschenen de vaststellingen die aan deze en volgende bijdragen voorafgaan. In Daens Vandaag 2-3-4/2020 verschenen hoofdstuk (A) en (B) van de vier Gordiaanse knopen.

(2) De vier Gordiaanse knopen (misschien zijn er meer).

- A. Op welke manier verkiest het volk (g)een kat in een zak?
- B. Is er een structurele oplossing om de parlementsleden hun verloren gegane glorie en onafhankelijkheid in ere te herstellen?
- C. Moeten we kiezen tussen een 'slingerdemocratie' en een 'consensusdemocratie'? Of zijn dat in deze contreien overbodige vragen, als een meerderheid van de burgers het regeringsbeleid maar kan kiezen?
- D. Hoe komen we werkelijk te weten of Vlamingen onafhankelijkheid willen? Die vraag hoeft niet elders gesteld te worden.

C.

MOETEN WE KIEZEN TUSSEN EEN 'SLINGERDEMOCRATIE' EN EEN 'CONSENSUSDEMOCRATIE'? OF ZIJN DAT IN DEZE CONTREIEN OVERBODIGE VRAGEN, ALS EEN MEERDERHEID VAN DE BURGERS HET REGERINGSBELEID MAAR KAN KIEZEN?

*Vooraf wil ik nog even beklemtonen dat ik slechts een onderdeel van de democratie behandel: hoe vorm te geven aan de stem van het volk in een **vertegenwoordigende democratie**? Burgerraden of andere vormen van directe democratie komen niet ter sprake. Toch niet in deze 'Gordiaanse knoop'. Op het einde van deze reeks, bij het uittekenen van het model van democratie dat ik voor ogen heb, komen de burgers als **actieve individuen** wel aan hun trekken. Weliswaar niet in de hoofdrollen.*

*Het andere onderdeel, de **democratische rechtsstaat** met zijn individuele rechten en mensenrechten, laat ik onbesproken.*

In principe is de meerderheid de baas in een democratie (In België bestaan er wel regels ter bescherming van taal-minderheden). Een meerderheid zou dus nog de doodstraf kunnen (her)invoeren. Of de uitwijzing van alle moslims. Een uiting van een democratische verzuchting. Maar kan ze op basis van de mensenrechten worden toegestaan? De twee geledingen van democratie kunnen dus botsen.

En soms niet. De coronaperiode (als die al voorbij zou zijn op het ogenblik van het verschijnen van dit deel) heeft wel drastische beperkingen aan onze vrijheid van bewegen, van verenigen en vergaderen gesteld. Er is waarschijnlijk nogal wat gemord. Maar is de bevolking in opstand gekomen? Neen, nog niet. Ik evenmin, nog niet. Tot wie zou een zich normaal gedragende burger, die zich dus bv niet wenst vast te ketenen aan de hekkens van het parlement, zich trouwens moeten wenden om bijtijds gehoor te krijgen bij de beleidsmakers? U en ik zijn nu eenmaal geen Atheense vrije burgers ten tijde van Kleisthénès om te kunnen deelnemen aan de volksvergaderingen.

Nog een ‘voorafje’: in dit hoofdstuk worden enkel de percenten van de partijen vermeld die zetels behaald hebben in 2019 (of hun enige zetel van 2014 verloren hebben) of de kiesdrempel hebben benaderd.

CA. HET GRIJZE CENTRUM VAN HET VERGELIJK.

1. Volgens ‘Het DNA van Vlaanderen: wat willen de Vlamingen echt?’, recent samen geschreven door Ivan de Vadder en Jan Callebaut, slaat het politieke centrum in Vlaanderen aan. Een ‘politiek centrum’ wijst op de ontstentenis van een krachtig ‘linkse’ of ‘rechtse’ ideologie in het partijpolitieke aanbod, en dus ook op éénzelfde gemis in de geesten bij de kiezers. Toch op het sociaal – economische breukvlak.

Volbloedkapitalisten zijn er misschien wel, maar ze worden dan toch niet ten tonele gevoerd. En PVDA vraagt niet om de nationalisering van de productiemiddelen.

Of mogen we het ook andersom formuleren? Zorgt ons politiek bestel er niet voor dat duidelijke maatschappelijke karakteristieken in de kiem gesmoord worden, en dus geen kans krijgen om op de politieke besluitvorming voldoende te wegen? Daarover zullen we het verder hebben, eens aangekomen bij de ‘slingerdemocratie’.

- 4.1. De weg naar zo’n centrum veronderstelt een vergelijk over de aanpak van maatschappelijke problemen. Om te besturen. Want **objectief** bekeken kunnen de belangen van bv werkgevers en werknemers niet anders dan **tegengesteld** zijn.

Ik citeer uit dat boek (blz.11 & 12): ‘In 2019 plaatst de kiezer, volgens een onderzoek van de groep RepResent onder leiding van de Antwerpse politcoloog Stefaan Walgrave, naar eigen zeggen zich nog altijd vooral in het politieke centrum, maar de partijen staan wel verder weg van dat centrum. [...] De standpunten van de partijen zijn dus veel extremer dan de positie van de gemiddelde Vlaamse kiezer.’

2. Hamvraag is natuurlijk, welke partijen het politieke centrum vertegenwoordigen? Want even verder lezen we dat ‘de drie traditionele partijen nog maar 38,6% van de Vlaamse kiezers kon bereiken’.

[uitslagen voor het Vlaams parlement: 15,4% voor CD&V, 13 % voor OVLD en 10,39% voor SP.a].

Als het gros van de Vlamingen zich in het centrum plaatst, moet het resultaat dan

“ Louis Tobback: ‘onze historische socialistische actie heeft geen socialisten voortgebracht, maar kleinburgers, en die stemmen niet meer op een socialistische partij’.

niet hoger liggen dan 38%? Of bevinden er zich nog andere partijen in het centrum dan enkel de 'traditionele' partijen. Of zijn sommige traditionele partijen geen centumpartijen? En hoe komt het dat de Vlamingen dan niet in massa voor één centumpartij stemmen?

3. Als je thans de N-VA tot de beleidspartijen mag rekenen, geneigd om in het politieke centrum te opereren, en haar uitslag van 24,8% bij de onder 2 vermelde 38,6% mag toevoegen, dan bekom je al een tamelijk geloofwaardige meerderheid van 63,4%. Tamelijk omdat ik er persoonlijk mijn hand niet voor in het vuur zou willen steken de huidige SP.a tot die club van een ruim begrepen centrum te mogen rekenen. Maar zelfs zonder die door mij vanuit sociaal – economisch oogpunt centrum-links geschatte partij, vertegenwoordigt het politieke midden in Vlaanderen toch meer dan 50%.
4. Dat er zich met de jaren van coalitieregeringen, ingezet met de vervanging van het meerderheidsstelsel door een evenredigheidsstelsel voor ons kiessysteem (op vraag van de Liberalen in 1900) en door de invoering van het enkelvoudig stemrecht in 1919 (een 'ongrondwettelijke toegeving' van Albert I om een Spartacusopstand, zoals in het naoorlogse Duitsland van 1919, te vermijden), met-tertijd ook een democratie van 'geven en nemen' heeft afgetekend, hoeft niet te verwonderen. De evolutie in de geesten en in de samenleving heeft toen ook haar duitje in het zakje gedaan. Wie er eerst was, de kip of het ei, laat ik in het midden.

Louis Tobback heeft ooit eens gezegd of geschreven 'onze historische socia-

listische actie heeft geen socialisten voortgebracht, maar kleinburgers, en die stemmen niet meer op een socialistische partij'.

- 4.1. Een kort en dus zeer onvolledig overzicht, in telegramstijl, van enkele feiten na 1945. Gelieve sommige begrippen of uitspraken niet te letterlijk te nemen aub; dit essay heeft niet de bedoeling ze te verfijnen:

* het einde van de schoolstrijd; * de keuze voor het Rijnlandmodel als milde variant van het kapitalisme; * het vervlakken van de tegenstellingen bij de actieve bevolking waar o.a. het oorspronkelijk wettelijk sterk afgelijnde onderscheid tussen arbeiders en bedienden door collectieve arbeids-overeenkomsten omzeggens is ontkracht; * een sociaal zekerheidsstelsel dat (terecht of onterecht) niet meer in verband staat met de notie 'arbeid' of 'ondergeschiktheid'; * de ontzuiling; * de lokroep van de consumentenmaatschappij en de invloed van massapsychologie;

5. Een politiek vergelijk treffen met 2 partijen is meer dan doenbaar. Ook met 3 kan nog door de beugel. Zeker als het om nog unitair Belgische partijen gaat. Zo hielden de taalgebieden mekaar nog in evenwicht. Tot de opkomst van de 'taalzweeppartijen' (VU, FDF, RW) als stoorzenders optraden. Net zoals bij de socialisten destijds, werden ze zoet gehouden door hen tijdelijk op te nemen in het regeringssysteem.

Maar wat belangrijk was (en het nog steeds is), het systeem, zelfs aan de kantjes aangepast, bleef op zijn poten fors overeind staan. En de zweeppartijen die de rol van beleidspartij op zich hadden genomen, kwijnden weg. **De zweep was zoek geraakt in de dwaaltuin van het verdervende machtsspel.**

6. Na de eerste staatshervorming van 1970 maakten de eerste oliecrisis in 1973 (en de daaropvolgende van 1979-1981 en 1990-1991) een einde aan de gouden jaren zestig. Andere schokken zouden nog volgen. De socialisten in Europa sloegen hun 'Derde Weg' in (Blai-

**“ Tot wie zou een zich normaal gedragende burger,
die zich dus bv niet wenst vast te ketenen
aan de hekkens van het parlement, zich moeten wenden
om bijtijds gehoor te krijgen bij de beleidsmakers?
U en ik zijn nu eenmaal geen Atheense vrije burgers ten tijde van
Kleisthénès om te kunnen deelnemen aan de volksvergaderingen.**

risme) en het Angelsaksische model (neo-liberalisme), met financiering via de beurs, lonkte met winsten op korte termijn. Het Rijnlands ondernemingsmodel, met inbreng van familiekapitaal en bankkredieten, verloor gestaag terrein.

7. Pandora hield nog andere maatschappelijke problemen of angsten in petto. Terwijl de traditionele Belgische breuklijnen niet pleite waren: de levensbeschouwelijke, de verdeling tussen voorstanders van de vrije markt en die van meer staatsinterventie, en de communautaire breuklijn.

De N-VA had de communautaire doelstellingen van de VU overgenomen (dat was toch het opzet in den beginne), zelf achternagezeten door een ‘hardere zweeppartij’, het VB. En het ‘blanke en anders gekleurde nieuwe proletariaat’ kon zijn gramschap kwijt bij de PVDA.

8. Maar alsof er nog niet voldoende verdeeldheid heropflakkerde, diende zich nu nog een sociaal-culturele breuklijn aan, met **‘migratie, identiteit, terrorisme, veiligheid’** en **‘klimaat, milieu, ecologie, anders-globalisme’** als belangrijkste veroorzakers van onenigheid. En waarvoor partijen van recentere datum een eersterangsrol wilden vervullen: Vlaams Belang (ex-Vlaams Blok) en Groen (ex-Agalev).
9. De tijd van simpele én duurzamere vergelijken van wederzijds geven en nemen, behoort hoogstwaarschijnlijk

onherroepelijk tot het verleden. In weerwil van de vervlogen families die opnieuw opdoemen omwille van het partijpolitieke nut van het moment.

10. Zeker op federaal vlak is het niet meer simpel. Daarvoor liggen de verkiezingsresultaten in Vlaanderen en Wallonië werkelijk te ver uit mekaar. Wat niet zó buitengewoon nieuw is. In 1898 toen het kiesstelsel voor de eerste keer gebaseerd werd op het algemeen meervoudig stemrecht (voor mannen), volgens een meerderheidsstelsel, gecombineerd met een districtenstelsel, werd de enige Vlaamse socialist (Edward Anseele) in Luik verkozen. Vlaanderen en Brussel stemde ‘katholiek’.

- 10.1. Als we ons gezond verstand gebruiken, mogen we aannemen dat een meerderheid in Vlaanderen op 26 mei 2019 **duidelijk** centrum of centrum-rechts heeft gestemd (24,8% N-VA, 18,5% VB, 15,4% CD&V, 13% OVLD = **71,7%**) en niet links of centrum-links (10,35% SP.a, 10,11% Groen, 5,32% PVDA = **25,78%**). **Democratie gaat er om dat men uitvoert wat de meerderheid van bevolking ver-**

langt, zeggen vele mensen. Zo te zien, zit de huidige Vlaamse regering dus snor.

10.2. In Wallonië gaven de verkiezingen een totaal ander beeld voor het parlement in Namen [Brussel laat ik ongemoeid].

*De optelsom van links en centrum – links bedraagt **75,47%** [PS 26,17%, ECOLO 14,48%, PTB 13,68%, CDH 11%, DEFI 4,14%]

*Rechts en centrum – rechts moet het stellen met **25,09%**. [MR 21,42%, Parti Populaire (PP) 3,67%][de PP raakte haar zetel van 2014 kwijt; de MR moet de Waalse ‘rechterflank’ moederziel alléén verdedigen].

10.3. Vlaanderen en Wallonië zijn duidelijk zichtbaar mekaars spiegelbeeld op grond van deze verkiezingsuitslagen. Toch sociaal - economisch.

11. Zal de stelregel nu anders moeten luiden? **Democratie gaat er om dat men een gemene deler zoekt, ... vindt en ... die Noord en Zuid kan voldoening geven.**

In België betekent dat zowat als de kwadratuur van de cirkel willen bewijzen. **Of men moet de wrijvingspunten die de tegengestelde verkiezingsuitslagen op de sociaal – economische schaal veroorzaken, tot een minimum herleiden.** Of Vlaanderen daarom een onafhankelijke natiestaat moet worden, is denkstof voor een volgend hoofdstuk.

12. De afwezige en volgzame kiezers bij regeringsvorming!?

Op zichzelf is er niks mis mee met coalitieregeringen, met partijen die overeenstemming nastreven en bereiken om een

regering te vormen. [Of ze er zich meer dan 12 maanden moeten mee onledig houden, dat is andere koek]. **Vanuit democratisch oogpunt lijkt het mij daarentegen** meer dan aangewezen om die eerste uitspraak te ontkrachten, als we de vraag stellen of de kiezers hun toestemming hebben kunnen geven.

Een regeringsakkoord wijkt noodgedwongen af (want anders is er geen coalitie mogelijk) van de programma's die iedere regeringspartner aan de kiezers voordien hebben voorgelegd. Een dergelijke ‘gedaanteverwisseling’ van oorspronkelijk van mekaar verschillende meningen en voorstellen, is normaal en logisch te noemen. In handelsrelaties kom je dergelijke vergelijken bij de vleet tegen. Mits akkoord van de aandeelhouders. **Edoch, de achterban, de ‘aandeelhouders’ van de politieke partijen die een coalitie hebben afgesloten, en hun kiezers, werden nog nimmer geraadpleegd vooraleer een coalitieregering met haar regeringsakkoord van start kon gaan.**

12.1. In de huidige parlementaire democratie worden de parlementaire fracties verondersteld de rol van die welbepaalde kiezers op zich te nemen. Een meerderheid van parlamentsleden stemt dan het vertrouwen aan de regering. **Zouden de partijen van de regeringsmeerderheid het regeringsprogramma aan hun respectieve kiezers ter stemming durven voorleggen, voor zover ze zulks zouden kunnen ? Laat staan aan de kiezers van AL die bij de coalitie betrokken partijen?**

12.2. Het antwoord is duidelijk ‘neen’. Materieel is het al niet doenbaar om dat welbepaalde segment van kiezers afzonderlijk te gaan natrekken en voor een tweede keer te raadplegen. Het schendt trouwens het geheim van de stemming. **Maar ook als alle kiezers opnieuw zouden mogen ‘keuren’, dan nog ontbreekt er een aanbod van minstens één andere coalitie als alternatieve keuze.** Nu kan het antwoord enkel ‘ja’ of ‘neen’ zijn op ‘goedkeuringscongressen’ in allerijl bijeengeroepen. En wat zou er gebeuren bij een overweldigende ‘neen’? Onmogelijk, zal u mij van repliek dienen. Juist.

” Als je als kiezer niet wilt dat partijen u een coalitie opdringen die u niet tevreden stelt, dan mag je als kiezer de partijen ook niet opzadelen met coalitiepartners die hen niet zinnen.

Volksmennerij is deze wereld (nog) niet uit.

13. De afwezige en volgzaam partijen bij regeringsvorming?!

Herinnert u zich nog het merkwaardig voorstel van MR-kopstuk Michel de Maegd? Van 29 oktober 2019.

Eerst gaat iedereen gewoon stemmen: in de ‘eerste ronde’ worden de **krachtsverhoudingen van alle partijen vastgelegd, in Vlaanderen, Wallonië en Brussel.*

Twee weken later volgt dan een tweede ronde, waarbij elke kiezer zijn of haar **voorkeur voor een coalitie mag geven die samen 76 zetels of meer halen in de Kamer.*

[De Maegd, verwonderlijk voor een MR-gekozene, geeft de Vlaamse en Franstalige kiezers ieder afzonderlijk de mogelijkheid om een Vlaamse, resp. een Franstalige coalitie samen te stellen. Een natte droom van N-VA.]

De voorzitters van de partijen in de **coalitie die de tweede ronde ‘gewonnen’ hebben, moeten zich dan samen zetten en proberen een regering te vormen.*

Lukt dat niet, en trekt één van de partijen zich na een “redelijke termijn” terug uit die onderhandelingen dan komen er **nieuwe verkiezingen.*

13.1. De kans is groot dat de gekste combinaties in de stembussen zullen vallen. Voor mijn grootste bezwaar verwijs ik naar een rijmpje uit de Lutherbijbel van 1545: ‘Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.’

Als je als kiezer niet wilt dat partijen u een coalitie opdringen die u niet tevreden stelt, dan mag je als kiezer de partijen ook niet opzadelen

” Zweeppartijen raken hun zweep zoek in de dwaaltuin van het verdervende machtsspel.

met coalitiepartners die hen niet zinnen.

[Nochtans zou zulks NIET de mening zijn van een meerderheid van kiezers, afgaande op de lectuur van vele lezersbrieven in de digitale editie van ‘Het Laatste Nieuws’. Ze zijn van mening dat hun burgerplicht eindigde bij de **parlementsverkiezingen** en dat ze een mandaat hadden gegeven om een regering te ‘maken’. Punt. En ja, dat de partijen die gewonnen hadden, in de regering moesten ‘zitten’. Zo zie je maar hoe eenvoudig het leven kan zijn. Ik tracht te begrijpen, zonder daarom (dadelijk) te oordelen.]

13.2. Het voorstel van De Maegd zal diep in een lade blijven liggen. Spijtig. Waarom?

a) De grondslag en de opzet waren verschillend, maar uiteindelijk was de poging van het duo

De Wever – Marnette tijdens de maanden juli en augustus 2020 een ietwat subtielere illustratie van een niet zo ondenkbare ingebeelde uitslag van de tweede ronde van De Maegd.

b) Het was **toen** één van de te weinige tekenen (of wou hij enkel media-aandacht?) dat een hervorming van het kiessysteem in dit land broodnodig is.

”Zorgt ons politiek bestel er niet voor dat duidelijke maatschappelijke karakteristieken in de kiem gesmoord worden, en dus geen kans krijgen om op de politieke besluitvorming voldoende te wegen?

- c) De idee van zijn tweede ronde sluit haast naadloos aan bij de achterliggende gedachte die aan de grondslag ligt voor de afzonderlijke rechtstreekse verkiezing van een regering. Maar dan wel een verkiezing die **vanaf het begin** keuzes openlaat. **En waar de uiteindelijke keuze van de kiezers deze is die de absolute meerderheid achter zich krijgt.**

Niet zoals in Israël waar de burgers de vreugde kennen om voor de vierde keer op twee jaar tijd naar de stembus te mogen trekken, om opnieuw nog eens een parlement te kiezen. Een van de ‘oplossingen’ die ook te lezen is in de beleidsverklaring van de excellenties Clarinval en Verlinden over ‘institutionele hervorming en democratische vernieuwing’ van 13 november 2010 (Kamerstuk 1610/024, waarvan het commissieverslag op 13 januari 2021 werd opgesteld, stuk 1610/063).

CB. MAAR LATEN WE TRACHTEN DE DEMOCRATIE TE DOEN SLINGEREN, HEEN EN WEER.

1. Dat ondanks veelvuldige politieke ‘copulaties’ binnen regeringscoalities, de daarvan deel uitmakende politieke partijen nog steeds blijven bestaan, is bijna een maatschappelijk bizar fenomeen te noemen. Als ze met zijn allen toch zo graag in het centrum hokken, waarom dan niet tot een volkse centumpartij samensmelten? Een nieuwsoortige CVP met vertegenwoordiging van menigerlei belangen. Of een Vlaamse CSU om De Wever een plezier te doen.
 - 1.1. Dat die éénwording (niet te verwarren met de kartels die we gekend hebben, CD&V/N-VA, SP.a/Spirit, VLD/Vivant) uitblijft, kan m.i. aan drie factoren te wijten zijn:
 - a) ze spinnen er goed garen bij om bij beurten aan coalities te kunnen deelnemen;
 - b) ze zorgen voor beleidsonduidelijkheid, onderhouden de kiezers met spektakeldemocratie, hierin bijgestaan door de media (of ze zijn hun eigen media geworden: twitter, instagram,), laten hun kiezers in het ongewisse, want het parlement is dikwijls politiek theater; en hoeveel volksvertegenwoordigers koppelen regelmatig terug naar hun basis buiten de verkiezingscampagnes?
 - c) er zijn partijen die hun ideologische eigenheid wensen ‘hoog te houden’, zowat de kool en de geit sparend omdat hun ervaring binnen een coalitie ‘teleurstellend’ was; die teleurstelling kon van allerlei aard zijn; ze kan ook zorgen voor interne disputen tussen ‘fundis’ en ‘realisten’.

1.2. Nu de partijpolitieke 'van-wieg-tot-graf-aanhan-
kelijkheid' nog slechts door een meer en meer
krimpend deel van burgers in het stemhokje wordt
verzilverd, zijn de partijen geconfronteerd met het
wispelturig zappen van een grote hoeveelheid van
kiezers. De meerdere oorzaken hiervan hebben
we al overlopen, bij de eerste 'Gordiaanse knoop',
**'A. Op welke manier verkiest het volk (g)een
kat in een zak?'**

2. 'Zweeppartijen' houden beleidspartijen alert. Ze
beuken meestal wel enkel in op deelaspecten, deel-
problemen van de samenleving, verwaarloosd door
de samenwerkende coalitiepartijen. Ze bekommeren
zich niet al te zeer om het grote plaatje. Toch niet in
het begin van hun bestaan. Tot ze beginnen in te zien
dat het parlementair kiessysteem hen veroordeeld tot
drie mogelijke uitwegen:

a) zonder (minieme) mede-beslissingsmacht 'groots'
ten onder gaan (Vivant, PP) of zich realiseren dat
'niet groot worden' nu eenmaal hun beschoren,
maar zinvol lot is (DéFi, PVDA),

b) op te gaan in een groter geheel (Spirit, De Decker,
SLP),

c) de kool en de geit trachten te sparen door compro-
missen af te sluiten, door hun doelstellingen via het
'systeem binnenin' trachten te realiseren, stapje
voor stapje, maar niet altijd vooruit, net zoals in
Echternach (BWP>BSP>SP.a; VU>N-VA, ECOLO).

2.1. Voor het VB fungeert de schutskring (voorlopig) nog
steeds als 'voorbehoedsmiddel'. De vele bezoeken
bij De Wever en de ontvangst bij Filips ten spijt.
Maar blijkbaar is de weg naar de beleidshel toch
geplaveid met goede voornemens. Ze willen de

grootste partij worden in het Vlaams
parlement, denkend zodoende het
laken (regeringsdeelname) naar zich
toe te kunnen trekken.

2.2. Aan de beoefenaars van de strategie
van het Trojaanse paard (zie 2.c hier-
boven) zou ik o.a. willen meegeven
dat bij geleidelijke veranderingen
of ontwikkelingen, bedacht om het
gevestigde 'systeem' minstens in
verlegenheid te brengen, de belaagde
meestal over voldoende tijd beschikt
om de bedachte ontwikkeling te neu-
traliseren. De evolutie van de taal-
wetgeving in België en de daarmee
gepaarde Franstalige 'aftocht' is daar
een eclatant voorbeeld van. Of het
strikken van de 'socialistische revo-
lutionairen' die inzagen dat het meer-
derheidskiesstelsel (van toepassing
tot 1900) niet de gewenste resultaten
opleverde. En alzo de langzame weg
naar de sociaal – democratie en naar
de machtsdeling ontsloot.

3. Eén partij valt volledig uit de boot. Geen
enkele onderzoeker heeft weet van haar
bedoelingen, van haar programma. Ze
vertegenwoordigden bij de verkiezingen
voor het Vlaamse parlement nochtans
12,40% van de ingeschreven kiezers.
In absolute cijfers uitgedrukt: 220.790
burgers die blanco of ongeldig hadden
gestemd (= 5% van de uitgebrachte
stemmen) en 379.502 die het zelfs niet
de moeite hadden gevonden om zich

**" Het volk is de politiekers beu. Het volk wil enkel voetbal, Thuis
en Familie op de buis. <> Wat hier in België moet komen is een
rechtstreeks verkozen eerste minister. Die op zijn beurt de regering
samenstelt. Het huidige systeem staat op barsten,
en dat mag gerust gebeuren. Aan u de keuze.**

“ **Politici en hun partijen (maar niet zij alléén) maken handig gebruik (misbruik) van de manipulatie van het onderbewustzijn van de mensen: doen verlangen naar producten die men eigenlijk niet nodig heeft.** ”

te verplaatsen (= een kleine 8% van de ingeschreven kiezers). Samen 600.292 burgers die het nut niet inzagen om hun democratisch recht uit te oefenen. Om als referentiepunt te noteren: OVLD behaalde met 13,13% van de stemmen 16 van de 124 zetels.

Hoe groot moet de politieke desinteresse worden vooraleer de kruik zal barsten en de geloofwaardigheid in de politiek beneden alle peil zal zakken? Hoe overduidelijk moet het absentisme worden vooraleer de politieke wereld, het journaal meegerekend, en de goegemeente wakker wordt?

5. Herinnert u zich wat in het begin van dit stuk met een vraagteken stond vermeld toen we het hadden over het boek van de Vadder en Callebaut, *‘Het DNA van Vlaanderen: wat willen de Vlamingen echt?’*, en waaruit zou blijken dat het politieke centrum in Vlaanderen aanslaat. Een modus vivendi, een manier van omgaan met elkaars verschillen, meestal tussen conflicterende partijen die toch beslissen om door te gaan met datgene wat hen bindt, zelfs al delen zij niet dezelfde waarden en normen. Gemakshalve citeer ik nog eens opnieuw: **‘Of mogen we het ook andersom formuleren? Zorgt ons politiek bestel er niet voor dat duidelijke maatschappelijke karakteristieken in de kiem gesmoord worden, en dus geen kans krijgen om op de politieke besluitvorming voldoende te wegen?’**
6. Zou het kunnen dat in **het huidig bestel** (= verkiezingen voor een parlement met een evenredigheidsstelsel) partijvoorzitters en hun kandidaten, hierin gesteund door allen die er belang bij hebben om dat bestel, op enkele schoonheidsfoutjes na, onaangeroerd te houden, hun mogelijke kiezers plusminus twee soorten bijrollen opsolferen in een door de participatie strak geregisseerd theaterstuk?
 - * Rol A van ‘volgelingen’ die er heilig van overtuigd zijn dat als hun partij wint of de grootste wordt, die partij bij de regeringsbesprekingen zal betrokken worden.
 - * Rol B van ‘plichtsbewuste burgers’ die hun democratisch stemrecht dienen uit te oefenen om ervoor te zorgen dat ‘de kiezer altijd gelijk heeft’ en dat met dat ‘gelijk’ zal rekening gehouden worden.
- 6.1. Maar niet iedereen, en de groep groeit aan, is bereid zo’n acteerprestatie te leveren. Zij blijven liever toeschouwer. Thuis of in het stembokje.
7. **Het pure, extreme slingermodel lijkt mij in dit land op het eerste zicht onhaalbaar en ondenkbaar.**

Een verkiezing die het mogelijk maakt dat het voordien gevolgde regeringsbeleid een bocht van 180 graden kan maken. Zoals dit de regel was in het Verenigd Koninkrijk toen Conservatieven en Labour mekaar op gezette tijden de macht afsnoepten. Thans ook nog het geval, maar niet meer zo vlekkeloos als oorspronkelijk bedacht.

 - 7.1. Nochtans, uit de losse pols, heb ik weet van minstens twee **radicale** slingerbewegingen in ons politiek verleden.
 - a) De **Schoolstrijd**, zeker in de 19e eeuw, gaf aanleiding tot het invoeren van regelgevingen die deze van de vorige regeringen elke keer te niet

deden. Liberalen en Katholieken staken mekaar de loef af voor de ziel van het kind. Toen gold nog een meerderheidsstelsel.

- b) De tweede is een onvoltooide slingerbeweging: de **koningskwes**tie met Leopold III als te winnen of te verliezen trofee. Aanleiding was (hier zonder verdere uitweidingen verwoord) een grondwettelijke crisis, waarbij Leopold niet kon terugkeren zolang geen parlementaire meerderheid werd gevonden om zijn onmogelijkheid tot regeren op te heffen. De coalitieregering (CVP/ Lib.) dacht in 1950 een uitweg te vinden in een volksraadpleging. De uitslag verdeelde de twee gemeenschappen van het land. 2.933.382 stemden voor Leopolds terugkeer (57,68%) en 2.151.881 tegen (42,32%). De verdeling van de voor- en tegenstemmers was regionaal gekleurd. Een nieuw parlement, met **CVP-meerderheid**, besliste de onmogelijkheid tot regeren op te heffen en Leopold keerde naar België terug. Dit leidde in Wallonië tot onrust waarbij vier doden vielen. Om het verhaal kort te maken: de koning vond niemand bereid een regering te vormen die de orde wou of kon handhaven. Bleef nog een oplossing: aftreden ten gunste van Boudewijn.

8. Treffend bij deze twee gevallen is dat er telkens beroep gedaan werd op een meerderheid om het 'geschil' te beslechten. Of hierdoor het 'geschil' werd bijgelegd, is overduidelijk neen. Moet het meerderheidsstelsel daarom meteen met het badwater weggegooid worden? Ook hier is een 'neen' als antwoord raadzaam. Ik zal nog de gelegenheid hebben de nodige nuanceringen te mogen aanbrengen.

- 8.1. Werpen we even een blik naar het buitenland waar het meerderheidsstelsel regel is.

Belangrijke industriesectoren nationaliseren, privatiseren, en opnieuw nationaliseren. Denk aan Frankrijk of aan het Verenigd Koninkrijk. Landen ook met dikwijls grote hervormingen, in één klap. Eén voorbeeldje

maar: *Met de pensioenhervorming wil Macron af van de huidige 42 verschillende pensioenstelsels in Frankrijk. De regering wil naar één uniform systeem met punten en mensen ook aanzetten om langer te werken. Het systeem is volgens de regering ook rechtvaardiger, maar tegenstanders vrezen vooral lagere uitkeringen.*

Ik zie het in dit land op dit ogenblik nog niet gebeuren. Dan toch niet in één trek. Of de pensioenhervorming in Frankrijk een succes zal worden, laat ik in het midden.

- 8.2. Maar na lectuur van het einde 2020 verschenen boek, '**De spelregels van de democratie: kiesstelsels en politieke systemen in Europa**', van de hand van twee docenten van de KUL, de heren Stefaan Fiers en Steven van Hecke, uitgegeven bij ASP, en een volledige geactualiseerde en op meerdere plaatsen uitgebreide bewerking van drie eerdere versies, kan ik niet loochenen dat eerder landen met een meerderheidskiesstelsel om hun parlement of hun president (als staatshoofd met een meer dan enkel een ceremoniële functie) te kiezen, structureel in staat zijn tot diepgaande wentelingen in het publieke beleid.

- 8.3. **Door het volk gekozen regeringen, citeert u niet, hoor ik lezers uitbrengen.**

Juist. Op blz. 41 van hun boek kan je lezen '*In de meeste landen verloopt de weg naar de regering via het parlement. Er vinden namelijk geen rechtstreekse verkiezingen van de premier of van ministers plaats*'.

Laat staan van de ganse regeringsploeg.

8.4. Wat sommige politicologen of opinie-makers mij bijna steeds voor de voeten gooiden, als ik hen, bij het einde van hun lezingen, de rechtstreekse verkiezing van de uitvoerende macht als oplossing voor een diepgaandere democratisering voorlegde, was steevast: 'men heeft het in Israël uitgeprobeerd en het is er op een fiasco uitgelopen'. Ze hebben mij toen echter nimmer de volledige waarheid verteld. Het initiële voorstel om de premier aldaar rechtstreeks door het volk te laten verkiezen, werd – zo heb ik achteraf kunnen inzien – fel afgezwakt. Zodat er een halfbakken afkooksel als resultaat tot stand kwam: na de volksverkiezing moest de aldus verkozen premier nog de investituur, de bevestiging krijgen van de Knesset, het parlement in Israël. Tja, tweeslachtigheid troef zou ik zeggen. Gedaan met het experiment.

8.5. Zal ik het warm water hebben heruitgevonden met het promoten van regeringsverkiezingen? Neen. We moeten wel even in de tijd teruggaan. Tot bij professor Wilfried Dewachter (nu op emeritaat). In 1968 al pleitte hij voor de rechtstreekse verkiezing van de eerste – minister. In 1998 verruimde hij de zaak tot de ganse regeringsploeg.
Wie onder de lezers zijn geschriften in pdf-opmaak wenst te ontvangen, kan ze bij mij verkrijgen.

9. Maar zeker in dit land, met nog steeds verzuilde erfenissen, niet enkel door verschillende talen verdeeld, aan mekaar geborduurd door ettelijke in mekaar in

evenwicht houdende weefsels en netwerken, en waar de verdeel- en heers-regel goed gedijt, tot groot (stil) behagen van een voor het publiek onzichtbaar 'gezag', is het niet gegeven om een omwenteling, hoe vreedzaam ook, op gang te brengen.

9.1. Nochtans kende België aanvankelijk een meerderheidsstelsel met districten. In 1900 werd het meerderheidsstelsel vervangen door de evenredige vertegenwoordiging en deden de opvolgers hun intrede op een afzonderlijke lijst.

9.2. En het meerderheidsstelsel, de relatieve variant dan nog wel, dook opnieuw op om de enige Duitstalige zetelbekleder in het Europese parlement aan te duiden. Hij haalde die zetel met 34,9% van de stemmen.

10. Een tikkeltje verder vooruitkijkende, zal corona het symptoom worden van een systeemcrisis? Zal de dominante interpretatie van duurzaamheid zich blijven opdringen? Is het geen hoog tijd een nieuw sociaal contract te onderschrijven, driekwarteeuw na het vorige? Zal men naar het vroegere 'normale' kunnen, willen of durven teruggrijpen?

Die vragen (en wellicht nog vele andere) beantwoorden en bediscussiëren zijn een lang en diepgaand debat waard. Een politiek debat. Een ruim politiek debat. Niet enkel onder 'beroepspolitici'. Met op het einde een aanbod van keuzes. Duidelijke keuzes. Dusdanige duidelijk afgetekende keuzes kan een coalitieregering van drie, zes of zeven partijen, tot stand gekomen NA parlementsverkiezingen en ZONDER VOORAFGAANDE raadpleging van de kiezers, onmogelijk aanreiken.

Enkel aan de kiezers voorgelegde regeringskeuzen, met inbegrip van hun programma's en hun samenstellingen - met telkens één partij of in coalitie met anderen, doet er niet toe – kan aanleiding geven tot een legitieme VERTROUWENSSTAAT.

11. Ik heb er een gewoonte van gemaakt om bij omzeggens elk politiek inslaande opiniebijdrage in een krant die commentaar leverde bij de perikelen rond de rege-

ringsvorming na de verkiezingen van 26 mei 2019, de reacties van lezers te overlopen. En de meest markante te bewaren. Een mens zou er een bloemlezing moeten van uitgeven. Ik laat er twee op u los:

** Het Volk is de politiekers beu. Het volk wil enkel voetbal, Thuis en Familie op de buis.*

** Wat hier in België moet komen is een rechtstreeks verkozen eerste minister. Die op zijn beurt de regering samenstelt. Het huidige systeem staat op barsten, en dat mag gerust gebeuren.*

12. Maar soms is het ook leerzaam politici aan het woord te laten. Wat hierna volgt, komt uit de mond van een publieke persoon. Ik mag dus zonder problemen van auteursrechten citeren. De eigenaar van die gedachten is Egbert Lachaert, de huidige voorzitter van OVLD. De uitspraken dateren van 15 juli 2013. Hij was toen nog geen Kamerlid. In 2013 deed hij een oproep om van het evenredigheidsstelsel af te stappen. *‘Het coalitiesysteem zit op zijn tandvlees. Om het geloof in onze democratie te herstellen, is een **meerderheidsstelsel** geschikter.’*, liet hij optekenen in De Morgen. **Wie het volledige stuk wenst te ontvangen, mag mij ook hiervoor een mailtje sturen.**

13. In latere hoofdstukken zal ik nog ruim de kans krijgen om het rechtstreeks verkiezen van de regering uiteen te zetten. Ook de algemene beginselen van een meerderheidsstelsel en de varianten ervan.

CC. CONSENSUSDEMOCRATIE OF ‘SLINGERDEMOCRATIE’? WAT MAAKT HET UIT!

Als de wil van het volk (dèmos) maar de bron is van legitieme machtsuitoefening (kratein, heersen).

Dit eerdere kwinkslagantwoord is misschien wat te kort door de bocht. Het geeft enkel weer wat er absoluut formeel dient te gebeuren vooraleer een regering aan de slag kan gaan: een meerderheidsbeslissing bij het volk uitlokken. De keuzes die voorliggen, kunnen het resultaat zijn van vooraf onderhandelde compromissen

of kunnen, integendeel, tegenovergesteld zijn aan mekaar.

In deze tijden waarschuwen sommige politici en opiniemakers ons voor de gevaren van het conflictmodel in politiek. ‘Tous ensemble’ is het nieuwe devies geworden. Geen enkele gelegenheid laat men voorbij om een soort wonderbare éénheid te propageren.

Mag ik bij het afsluiten van dit hoofdstuk (nog) eens tegendraads zijn?

Een ideale vorm van democratie mag men vergeten. Het is wel een levens- en denkwijze, maar vooral een besluitvormingsprocedure om op een vreedzame manier met mekaar oneens te zijn, en die onenigheid tegelijkertijd om te zetten in een werkbaar samen - leven. En de meerderheidsbeslissingen van vandaag hoeven niet die van morgen te zijn.

Het doen overeenstemmen van meningen (de consensus beogen) geschiedt niet zo maar toevallig, zonder enige bijbedoelingen.

Politici en hun partijen (maar ook holdings, warenhuizen, banken, automerken, mutualiteiten, en noem maar op) maken handig gebruik (misbruik) van de manipulatie van het onderbewustzijn van de mensen. Bv doen verlangen naar producten die men eigenlijk niet nodig heeft.

Googelt eens naar namen zoals Edward Bernays (inspiratiebron voor Goebbels), Walter Lippmann (Public Opinion) of naar Gustave Le Bon (Psychologie des Foules).

” **Eerst een vertrouwensstaat opbouwen, dan pas een verzorgingsstaat.**

CENTRAAL-AMERIKAANSE STATEN PRODUCEREN ZELF KARAVANEN VAN MIGRANTEN

Het nieuws haalde zelfs onze media. Half januari verliet een indrukwekkende karavaan de Hondurese stad San Pedro Sula dichtbij de Guatemalteekse grens in verschillende fasen en dat gedurende drie a vier dagen. Daar waren ondermeer voltallige gezinnen bij en zelfs heel wat jonge kinderen. Duizenden onder hen braken doorheen de Guatemalteekse muur. Een drieduizend politieagenten en militairen aan de grensposten slaagden er niet in ze terug te dringen. Traangas en knuppelgeweld kon de massa niet bedwingen. De Guatemalteekse autoriteiten schatten het aantal migranten tussen de 7.000 en 8.000 personen. Die 'Amerikaanse muur in Guatemala' kwam er om Hondurezen, Salvadoranen, Nicaraguanen en de eigen Guatemalteekse bevolking tegen te houden als voorwaarde om nog te kunnen rekenen op financiële steun van de machtige noorderbuur. De Guatemalteekse immigratieautoriteiten meldde dat een kleine duizend Hondurezen, waaronder 163 minderjarigen, werden teruggestuurd door personeelsleden van het instituut of door de veiligheidsdiensten.

Om de context in de regio nog dramatischer te maken kwam een groep van ten minste 300 Salvadoranen illegaal Guatemala binnen. Ze voegden zich bij de karavaan van Hondurese vluchtelingen, zoals bevestigd werd door het Guatemalteekse Instituut voor Migratie.

Toen Donald Trump president werd in januari 2016 begon de toegang van migranten tot de VS hachelijker te worden. Vandaar dat ze probeerden hun doel te bereiken in de vorm van massale uittochten.

GUATEMALTEEKSE OMBUDSMAN VOOR DE MENSENRECHTEN WAARSCHUWDE

Bij het vernemen van de hoge concentratie van politie en legertroepen naar de grens tussen Honduras en Guatemala sloeg Jordán Rodas alarm.

‘Vergeet niet:

Dat migranten vluchten voor sociale ongelijkheid, armoede en geweld en niet onderworpen kunnen worden aan een wrede en onmenselijke behandeling op Guatemalteeks grondgebied.

Dat de migratiecode bepaalt dat “de staat Guatemala het recht van elke persoon erkent om te emigreren of te immigreren, waardoor de migrant het nationale grondgebied mag binnenkomen, verblijven, doorreizen, verlaten en terugkeren naar het nationale grondgebied in overeenstemming met de nationale wetgeving.”

Dat de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Mensenrechten (IACHR) richtlijnen heeft opgesteld voor de aanpassing van het overheidsbeleid aan de internationale afspraken en de Inter-Amerikaanse normen, om de uitgebreide bescherming van de mensenrechten van Immigranten in de context van de Covid-19-pandemie te waarborgen.’

GUATEMALTEEKSE MIGRANTEN BLIJVEN GELD STUREN

Meer en meer mensen wijken uit naar de VS om het welzijn en de veiligheid te zoeken die zij in hun land niet kunnen vinden.

Volgens de Prevention Research Centers (PRCs), een netwerk van 26 Amerikaanse

Academische Centra die onderzoeken hoe de mensen in hun gemeenschappen de chronische ziekten kunnen vermijden of de risico's ervan kunnen tegengaan. wonen tegenwoordig meer dan 4,6 miljoen migranten uit Guatemala, Honduras en El Salvador in de Verenigde Staten wonen. Cijfers en statistieken zijn niet altijd goede richtlijnen om zich op te baseren. Zo lijken deze cijfers aan de lage kant. Want volgens het Guatemalteekse Ministerie van Buitenlandse Zaken zouden er alleen al 3 miljoen Guatemalteken in het buitenland, merendeels in de Verenigde Staten resideren.

In Guatemala leeft 59 procent van de bevolking onder de armoedegrens en 50 procent van de kinderen lijdt aan een zekere mate van ondervoeding. De thuisgebleven families strijken wat graag de regelmatig opgestuurde ‘familie overmakingen’ op. Volgens verschillende berekeningen kunnen ongeveer zes miljoen van de zestien miljoen inwoners van Guatemala van die geldtransfers profiteren. Een deel van het geld dat de huishoudens ontvangen, gaat naar de vraag naar consumptie van goederen en diensten, onder andere de gezondheid.

Guatemala ontving in 2020 meer dan 11.508 miljoen dollar aan familie overmakingen uit het buitenland. Volgens de Guatemalteekse Centrale Bank betekent dit een nieuw historisch record aan inkomsten van deviezen. Bijna 8 procent meer dan in 2019.

De autoriteiten schatten dat die familie overmakingen van de migranten 13,5 procent van het bruto binnenlands product (BBP) vertegenwoordigden.

OORZAKEN EN GEVOLGEN

Iedereen vraagt zich af of er ooit een einde komt aan de tragische situatie van massale vlucht van Centraal-Amerikaanse inwoners naar het 'paradijs van het noorden.' Maar nog prangender stelt zich de vraag naar de oorzaken van die menselijke ellende.

Journalist Sergio Morales Rodas van Prensa Libre, de Guatemalteekse krant met de grootste oplage, ging te rade bij de onafhankelijke analist Jorge Wong. Volgens hem is de oorsprong van de jarenlange trektocht naar het noorden te zoeken in de manier waarop de staat opgericht werd in 1821. Daar zijn de kiemen van corruptie te vinden die tot op vandaag doorgegroeid zijn. De politieke partijen van vandaag maken deel uit van dat corrupte systeem. Wanneer zij aan de macht komen, moeten politieke gunsten uitgekeerd worden, worden openbare middelen toegeëigend, terwijl de knapste koppen niet worden gekozen om ontwikkelingsplannen te ontwerpen ten gunste van de minstbedeelden.

Om het corrupte systeem in stand te houden, benadrukt Wong, zijn de regeringen niet geïnteresseerd in de vorming van

GUATEMALA

de bevolking, omdat 'een bewuste stem hen niet zal bevoordelen.' Als daar nog eens politieke crisissen, het coronavirus en natuurrampen bovenop komen is het perfecte scenario gecreëerd voor de menselijke tragedie die zich al enkele decennia voltrekt.

Wong is van mening dat de Centraal-Amerikaanse landen hun staatsbeleid opnieuw moeten baseren op de bestrijding van corruptie om over pak weg tien, twintig of dertig jaar vooruitgang te zien, hoewel dat niet gemakkelijk zal zijn.

De analist bekritiseert dat noch de regeringen, noch regionale organisaties, zoals het Centraal-Amerikaanse Integratiesysteem (SICA), voorstellen doen om de crisissen op te lossen in deze landen waar mensen niet alleen migreren bij gebrek aan kansen of onzekerheid, maar ook uit diepe teleurstelling over het feit dat er in de nabije toekomst geen veranderingen te verwachten zijn.

'Er gebeurt niets en dat is jammer. Er wordt niets vernomen, het is triest te weten dat de burgers van deze landen er voor niemand toe doen, noch voor hun regeringen, noch voor de internationale organisaties,' besloot hij.

“ We zijn een tijdbom en dat is wat de karavanen van migranten uitdrukken. De oorlog had rampzalige gevolgen en we hebben er niets uit geleerd.

ZWAKKE STATEN

Voor Ursula Roldán, directeur van het Instituut voor Onderzoek en Projectie van Mondiale Dynamiek van de Rafael Landívar Universiteit, is de menselijke tragedie van migratie het gevolg van zwakke staten die er niet in geslaagd zijn een sterk sociaal beleid en sterke diensten op het gebied van bijvoorbeeld gezondheidszorg en onderwijs tot stand te brengen.

Zij is van mening dat na het einde van de gewapende conflicten in de regio, die El Salvador, Guatemala en Nicaragua het hardst hebben getroffen, de kans op een nieuw begin gemist werd. De naties hebben zich niet laten leiden door de vredesakkoorden. In plaats daarvan hebben ze zich toegelegd op de bevordering van een beleid van privatisering en vermindering van de overheidsuitgaven.

Vervolgens maakte de georganiseerde misdaad van de verzwakking van de democratieën gebruik om het systeem te coöpteren. Als gevolg daarvan zijn er geen politieke partijen, maar wel **‘verkiezingsmachines die een valse leider kiezen’** om het systeem voort te zetten.

‘We zijn een tijdbom en dat is wat de karavanen van migranten uitdrukken. De oorlog had rampzalige gevolgen en we hebben er niets uit geleerd,’ zei Roldán.

Verder pleitte ze voor de steun van de Verenigde Staten aan de strijd tegen corruptie, straffeloosheid en de georganiseerde misdaad, in plaats van de migranten te vervolgen. Die zijn uiteindelijk een gevolg en geen oorzaak van het probleem.

Daarnaast moeten de VS de sociale en economische wederopbouw van gemeenschappen ondersteunen met krachtige financiële middelen, maar dan wel in coördinatie met plaatselijke actoren die de gebieden vertegenwoordigen van waaruit de migranten wegvluchten.

EEN MIGRANTENPERSPECTIEF

Journalist Sergio Morales Rodas citeert reacties van woordvoerders van migranten in de VS. Zij spraken hun afwijzing uit omdat, volgens hen, een staat die zijn eigen bevolking uitspuwt, zoals Guatemala, een staat is geworden die nu anderen, zoals de Hondurezen, onderdrukt en belet kansen te zoeken in andere landen.

‘De migranten zijn niet schuldig, zij zijn het slachtoffer van mislukte staten waar duizendkoppige monsters opereren, die gezondheid, onderwijs en ontwikkeling stelen en een fabriek van oneindige armoede creëren die hen in ballingschap dwingt. Het is schandelijk,’ zei Walter Batres, een migrant die in Californië woont.

Guillermo Castillo, een Guatemalteekse leider in Ohio, zei dat *‘er geen ernstig engagement te bespeuren valt van eender welke uitvoerende, wetgevende, rechterlijke of gemeentelijke macht noch van enige academische instelling, denktank, kerk, gemeenschapsleiders of bedrijfsleiders om serieus te praten over oorzaken en oplossingen voor migratie.’*

En hij wijst op de hoogdringendheid die mensen doet uitwijken ondanks de enorme gevaren.

EEN REBELSE KLIK MET VLAANDEREN

Cultuurlab Vlaanderen organiseert de fotowedstrijd 'Een rebelse KLIK met Vlaanderen'. Een sterk project – en zeker in de coronabubbel en digitale tijden – wil het Priester Daensfonds niet onthouden aan onze leden. We geloven bovendien sowieso in de kracht van samenwerking. Zie deze uitnodiging tot deelname als een regelrecht aanporren om de door Cultuurlab Vlaanderen aangereikte opportuniteit met fototoestel of smartphone in de hand aan te grijpen. Het rebelse daensisme is een rijke foto-inspiratiebron.

Even Cultuurlab Vlaanderen situeren. *Cultuurlab Vlaanderen is het Vlaams labo voor lokale solidariteit. Het werkt voor en met mensen die samen een open en warme samenleving willen realiseren. Met de Vlaamse emancipatiegeschiedenis als inspiratie zet Cultuurlab Vlaanderen cultuur en de Nederlandse taal in om mensen met elkaar te verbinden. Het nodigt verenigingen en individuen uit cultuur te proeven, elkaars cultuur te ervaren en samen nieuwe cultuur te creëren. Ingezet wordt op ontmoeten en verbinden. In deze tijden is het dan ook belangrijk om digitaal mee te zijn.*

Fotowedstrijd op lokaal niveau

'Een rebelse KLIK met Vlaanderen' biedt een overkoepelend platform aan, en begeleiding van fotowedstrijden die door een organisatie, maar ook door bewonersgroepen georganiseerd worden in hun gemeente onder de noemer: 'Een rebelse KLIK met (mijn gemeente)'. De lokale fotowedstrijden worden georganiseerd door mensen of verenigingen die dat engagement op zich willen nemen. Cultuurlab Vlaanderen biedt hierbij aan: het ontwerp van de affiche, een inschrijvingsplatform en webpagina met uitleg per deelnemende gemeente en een leidraad voor het organiseren van de fotowedstrijd per gemeente. Daarnaast wordt ook begeleiding geboden bij praktische en administratieve zaken.

Hoe en wanneer?

Wanneer je als vereniging, een buurt- of bewonersgroep, of als lid van het Priester Daensfonds een fotowedstrijd wil organiseren, neem contact op met: martien.bode@cultuurlabvlaanderen.be of 0485-50 83 60. Je krijgt daarop een affiche-ontwerp op naam van je gemeente toegezonden, een stappenplan en een in te vullen infofiche om de fotowedstrijd op je eigenste fotowedstrijdwebstek aan te kondigen. Per gemeente krijg je ook een campagnevideo om te verdelen via sociale media en andere kanalen.

Het wedstrijdenplatform gaat op 1 mei online en de inzendingen lopen tot 31 september 2021. Je kan met je wedstrijd toetreden tot uiterlijk 31 augustus e.k.

Een lokale jury per gemeente (die de organisator zelf samenstelt) kiest telkens drie winnaars per gemeente. Na de prijsuitreiking per gemeente zal een overkoepelende jury uit deze winnaars nog drie winnaars kiezen voor de winnende foto's van de expo 'Mijn rebelse KLIK met Vlaanderen' waar de winnende foto's van elke gemeente tentoongesteld worden.

Organiseer een **FOTOWEDSTRIJD**

Wat is jouw rebelse
KLIK met je ?

Meer info op www.cultuurlabvlaanderen.be

COVID 19 VIA 2020 NAAR 2021. EEN ESSAY.

1. Eerste voorbeschouwing: noodzakelijke en niet noodzakelijke verliezen.

In 1989 verscheen in Nederlandse vertaling een boek van de Amerikaanse joodse schrijfster Judith Viorst: Noodzakelijk verlies.

Het droeg als ondertitel: 'de liefdes, illusies, afhankelijkheid en irreële verwachtingen die wij allen moeten opgeven om te kunnen groeien'.

Dit werk heeft toen zo een grote indruk op mij gemaakt dat ik het uitgebreid aan bod bracht in mijn lessen voor het laatste jaar secundair. Ik was op het spoor van dat boek gekomen door een uitzending op de IKON-zender van de Nederlandse televisie.

In het boek houdt de auteur een hartstochtelijk pleidooi om te leren loslaten als absolute voorwaarde voor een waardevol volwassen leven. Zij toont aan hoe dit proces van 'verliezen' reeds op zeer vroege leeftijd begint. Zij geeft het herkenbare voorbeeld van een tweejarig kind dat het heel moeilijk krijgt bij de geboorte van een zusje of broertje. Op dat moment moet dit kind het gevoel leren verliezen dat het een enig kind is dat het recht heeft om alle aandacht van mama en papa te krijgen. Zo gaat het verder een heel leven lang: een kind dat niet aan de verwachtingen beantwoordt,

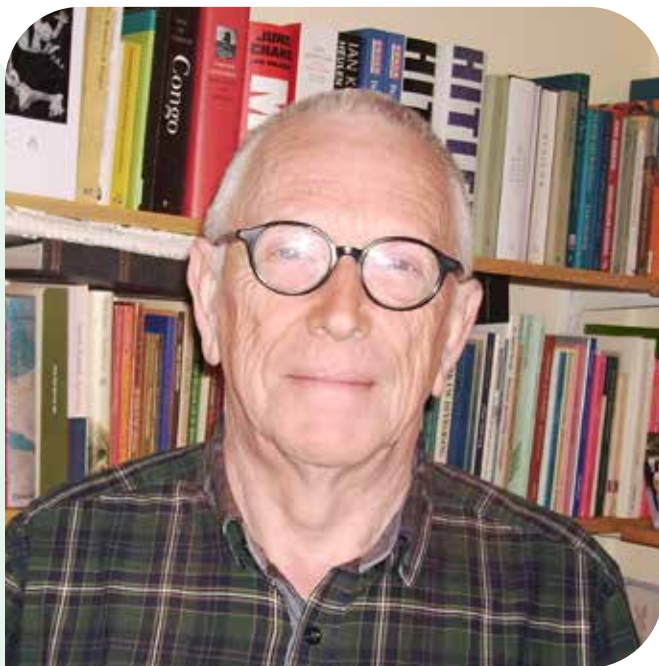
een mislukkende relatie waar men alles van had verwacht; ouder of ziek worden. Ieder mens kent deze vaak pijnlijke ervaringen die onze 'illusies en irreële verwachtingen' in vraag stellen.

Ik ga niet verder in op deze boeiende en uitdagende gedachten. Ik wil wel nog wijzen op een fragment waarin ze wijst op een vaststelling die voor mij zeer verrassend was en die belangrijk is voor de rest van mijn betoog.

Zo stelt ze de vraag: hoe komt het toch dat wij mensen het zo moeilijk hebben met het aanvaarden van de noodzakelijke verliezen die ons helpen groeien tot een integer mens, en dat wij vaak achteloos en onverschillig voorbij gaan aan de vele niet noodzakelijke verliezen waarvan miljoenen mensen het slachtoffer zijn: oorlogen, hongersnoden, natuurrampen, de vernietiging van onze planeet, het blijvend geweld op vrouwen en andere weerloze mensen, enzovoort.

Als ik hem goed begrijp, dan denk ik dat de Vlaamse psychiater Dirk De Wachter in zijn geschriften heel sterk in de buurt komt van wat Judith Viorst schrijft.

▲ Paul De Witte

2. Tweede voorbeschuwing: live is cancer and butterflies

Ik open deze tweede voorbeschuwing met een citaat van Judith Viorst in de hoger genoemde TV-uitzending.

Ik durf met enige schroom en terughoudendheid zeggen dat ik mij gelukkig mag prijzen dat ik tot op vandaag gespaard ben gebleven van grote calamiteiten, ook op vlak van mijn gezondheid.

Zo ben ik nog niet geconfronteerd geworden met een beangstigende kankerdiagnose.

Dit maakt dat ik in deze geen ervaringsdeskundige ben: wie ben ik om iets te zeggen over hoe mensen met dergelijke diagnose omgaan?

Wat ik nu ga schrijven heb ik van horen zeggen, vaak uit eerste hand.

Ik heb het niet over mensen die kanker niet hebben overleefd. Zij zijn de weg tot het einde gegaan en hebben wellicht verschillende existentiële crisissen doorgemaakt en moeten overwinnen, hopelijk gesteund en gedragen door hun geliefden.

Ik wil hier voortgaan op getuigenissen van mensen die – althans voorlopig – kanker hebben overwonnen, al blijft een zwaard van Damocles altijd boven hun hoofd hangen. Bij heel wat mensen is kanker een soort van chronische aandoening geworden, waarmee blijkbaar zinvol en toekomstgericht te leven valt.

Uit vele getuigenissen van deze mensen blijkt dat voor henzelf en hun geliefden kanker ervaren werd als een levensbedreigend en beangstigend monster. Dat blijft staan als een paal boven water. Wat mij echter in heel wat getuigenissen opvalt is het volgende: *“dankzij deze gruwelijke kanker ben ik erin geslaagd om mijn leven een andere draai en inhoud te geven. Ik heb leren ontdekken dat ik vóór de kanker mee gesleurd werd in een niets ontziende ‘ratrace’. Dat ik vaak achteloos voorbijging aan de vraag om échte aanwezigheid van mijn partner en kinderen, want ik had het toch zo druk met de dingen die ik bovenal belangrijk vond. De waarden die mijn leven bepaalden en domineerden bleken op drijfzand gebouwd. Ik heb geleerd om nú te leven terwijl ik vroeger geleefd werd.”*

Wat kan ik hieruit besluiten? Dat kanker een kloteziekte is en blijft, maar dat ik als mens uit die negatieve ervaring kan leren om een ander en beter mens te worden: met meer mededogen en empathie, met aandacht voor de kwetsbaarheid van mezelf en anderen, met een grotere solidaire betrokkenheid bij mensen aan de rand van de voorthollende samenleving.

Dit verhaal speelt zich af - of beter – kan zich voordoen in de persoonlijke levenssfeer. Ik heb dit geschreven als voorbeschuwing bij en in functie van het centrale deel van deze bijdrage.

ESSAY VERVOLG

COVID 19 VIA 2020 NAAR 2021. EEN ESSAY.

3. Hoe Covid 19 onze levens overhoop heeft gehaald.

Het Covid 19 - virus heeft het leven van velen overhoop gehaald, zeker op het persoonlijk vlak. Denken we maar aan de vele dodelijke slachtoffers van deze pandemie, zeker in de woonzorgcentra.

Maar ditzelfde Virus heeft ook heel wat maatschappelijke vanzelfsprekendheden grondig in vraag gesteld.

Nochtans is een virus niet gekenmerkt door een ethische kijk op de werkelijkheid, zoals dat ook geldt voor bijvoorbeeld kanker.

Een virus op zich is amoreel (is niet hetzelfde als immoreel of onethisch), want het heeft uit de aard van zijn wezen gewoon niets met moraal of ethiek te maken. Zoals ook een mes of een stuk brood op zich niets met moraal te maken hebben. Het virus en kanker zijn op zich ethisch neutraal.

Er valt dus geen (ethisch) oordeel te vellen noch over het Coronavirus op zich, noch over kanker op zich.

De vraag is wel: hoe gaan wij om met de ravages die door het Corona-virus worden aangericht?

Het is vanzelfsprekend dat de medische wereld alles in het werk heeft gesteld en blijft stellen om deze pandemie een halt toe te roepen.

Ook is het vanzelfsprekend dat de politieke verantwoordelijken zich door wetenschappers

van allerlei pluimage laten inspireren om de noodzakelijke maatregelen te nemen en ook op te leggen om de pandemie in te dijken en te stoppen met het oog op de redding van mensenlevens.

Het is eveneens vanzelfsprekend – hoe moeilijk dat ook kan zijn – dat alle mensen zich houden aan deze zo tijdelijk mogelijke maatregelen zodat het gewone leven zo spoedig mogelijk kan hervatten. Dit gaat over de eerder korte termijn.

In deze bijdrage wil ik vooral iets te berde brengen voor de eerder langere termijn.

En hier kom ik tot mijn punt: crisissen dragen in zich niet alleen de mogelijkheid om te vernietigen en verlamdende angst te veroorzaken, maar crisissen kunnen ook kansen worden. Het belangrijkste kenmerk van veel crisissen is dat mensen tot het ingrijpend besef kunnen komen dat de oude en vanzelfsprekend geachte antwoorden van vroeger geen adequate antwoorden meer zijn op de nieuwe vragen die zich stellen.

De vraag die zich stelt is: grijpen wij als samenleving de kans om vanuit de diepe crisis die door het Coronavirus wordt veroorzaakt, op zoek te gaan naar nieuwe sociale en economische antwoorden die ten goede komen aan de mensen in het algemeen en aan de vernederde en arme mensen in het bijzonder. Want het is toch gerechtigheid die vrede voortbrengt.

Of laten we deze pijnlijke opportuniteit – en crisissen zijn meestal pijnlijk - achteloos aan ons voorbijgaan zodat na de Coronacrisis alles weer “business als usual” zal worden?

Anders gezegd: wat mogelijk is in het persoonlijk leven van individuele mensen (een kankerdiagnose bijvoorbeeld) zoals uiteengezet in het tweede deel van dit artikel, is wellicht ook mogelijk binnen een maatschappelijk context.

Kortom : dit gruwelijk Coronavirus kan ons volkomen onverwacht te hulp komen om diepe vragen te stellen over de vanzelfsprekende gang van zaken in onze samenleving en ons met de uitdagende vraag confronteren: hoe moet het nu verder? Waar vinden we hoop?

Vragen over:

de blijvende en groeiende ongelijkheid in onze eigen samenleving en zeker wereldwijd;

de toekomst van onze planeet, onze geliefde Pacha Mama, Moeder Aarde;

de uitdaging van mensen die wereldwijd op de vlucht zijn voor oorlog en honger, over asiel en migratie;

het racisme dat door velen wordt geminimaliseerd, vooral door hen die er niet mee geconfronteerd worden;

kortom over de erkenning van de waardigheid van ieder mens.

Anders gezegd: het nieuwe normaal zal anders zijn dan het vroegere normaal, juist omdat dit laatste gewoonweg niet normaal was.

4. Eerste nabeschuiving vanuit Michael Sandel: De tirannie van verdienste. Over de toekomst van de democratie.

Michael Sandel is hoogleraar politieke wetenschappen aan de Harvard Universiteit. Zijn colleges over 'rechtvaardigheid' worden door vele studenten gevolgd. In het genoemde boek geeft hij een vlijmscherpe kritiek op de Amerikaanse meritocratische en technocratische samenleving, die er niet in slaagt om meer gelijkheid te creëren. Hij spaart in zijn kritiek verrassenderwijze vooral de Democraten niet, die zich volledig hebben ingeschakeld in de meritocratische ideologie die stelt dat "iedereen er kan komen en opklimmen op de maatschappelijke ladder, als men maar wil". De weg naar dat doel verloopt door het onderwijs, en vooral door het behalen van een universitair diploma, dat dan garant staat voor ' (financieel) slagen in het leven. Wie daarin niet slaagt: eigen schuld, dikke bult. Ook Obama was (is?) in datzelfde bedje ziek.

Het wordt volgens Sandel dé grote uitdaging voor de administratie van de nieuwe president Joe Biden om de massa Amerikanen die niet aan dat meritocratisch schijnideaal (kunnen) beantwoorden, vooral niet uit het oog te verliezen. Want het is duidelijk dat Donald Trump –

hoe hypocriet zijn aandacht voor deze massa verliezers ook was en is – juist aan deze ontgoochelde, vernederde en gefrustreerde massa's zijn verkiezing van 2016 en zijn bijna herverkiezing in 2020 te danken heeft gehad. In 2016 was het presidentskandidate voor de Democratische partij Hilary Clinton die vanuit de hoogte sprak over 'the deplorables'. Dat is haar door deze massa's niet in dank afgenomen en ze verloor de verkiezingen.

Daarbij komt nog dat juist deze mensen ook de slachtoffers geworden zijn van de (economische en politieke) mondialisering die vooral ten goede is gekomen aan 'the happy few' die alle kansen hebben gekregen en niet bereid zijn bevonden om hun vaak exuberante financiële verdiensten te delen met hen die minder kansen hadden gekregen en aan hun lot werden overgelaten.

Wat voor Sandel ook belangrijk is, is het feit dat de 'achtergebleven' massa van tweedekrang-mensen niet noodzakelijk de mensen zijn die extreem arm zijn, maar mensen die om velerlei redenen geen erkenning krijgen in de samenleving.

Dit geldt voor individuen maar op mondiaal vlak ook voor landen en volkeren. Zolang we met eerste en tweede rang burgers leven op dezelfde planeet kan er geen vrede en dus geen goed leven zijn. En dat is juist de opdracht van de politiek: zorgen dat onze wereld, onze samenleving leefbaar wordt voor IEDEREEN. Dus ook voor de onrendabelen, de zwaksten, de mensen zonder stem.

In een recente tweet schrijft de journalist Joël De Ceulaer dat uit bepaalde statistieken blijkt dat de armste groepen van de bevolking wel meestal (60%) nog voor Biden zouden

ESSAY VERVOLG

COVID 19
VIA 2020 NAAR 2021.
EEN ESSAY.

hebben gestemd. Dat ontkracht echter niet de these van Sandel. Ten eerste is het verwonderlijk dat zelfs van de armsten zo veel mensen voor iemand als Trump hebben gestemd. Ten tweede gaat het fundamenteel niet (enkel) over de hoeveelheid centen, maar gaat het over erkenning. Dit ligt overduidelijk in de lijn met Sandel zijn visie dat politiek eigenlijk gaat over betekenisgeving.

Deze situatie heeft de deur wagenwijd opengezet voor populistten à la Trump. Wat geldt voor de USA geldt ook voor Europa in het algemeen en voor Vlaanderen in het bijzonder, waar populistische partijen angst en vrees voor het vreemde en de vreemdeling (asielzoekers) induceren en collectief egocentrisch op zichzelf terugplooiën in een 'eigen-volk-eerst-ideologie', naar analogie van de 'America-first-ideologie' van Trump. Ook in ons eigen land hebben partijen rechts en links van het centrum deze meritocratische en technocratische ideologie omhelsd. Dit is vooral duidelijk geworden bij de zogenaamde zwarte zondagen waar veel kiezers die traditioneel voor de socialistische partij kozen, andere populistische extreem-rechtse oorden hebben opgezocht.

Ik citeer een kort fragment (p. 211) uit het boek: ***In de afgelopen decennia heeft de taal van de verdienste (meritocratie genoemd - PDW) het publieke debat gedomineerd en is er maar weinig aandacht geweest voor de negatieve aspecten ervan. Zelfs***

naarmate de ongelijkheid ernstiger werd, heeft de retoriek van het opklimmen (op de maatschappelijke ladder – PDW) de belangrijkste partijen direct links en rechts van het midden voorzien van het primaire vocabulaire om te spreken over morele vooruitgang en politieke verbetering. 'Wie hard werkt en zich aan de regels houdt, zou in staat moeten zijn om zover op te klimmen als zijn talent hem kan brengen.'

Meritocratische elites waren zo gewend geraakt dit mantra te herhalen dat ze niet opmerkten dat het inmiddels steeds minder mensen wist te inspireren. Blind voor het toenemende ressentiment van degenen die niet hadden gedeeld in de opbrengsten van de mondialisering, zagen ze ook de ontevredenheid niet. Ze werden dan ook volstrekt verrast door de populistische reactie. Ze hadden niet begrepen wat de impliciete belediging was die uitging van de meritocratische samenleving die ze aanboden.

Mijn vraag om deze eerste nabeschuiving af te ronden: zou het kunnen dat de Coronapandemie binnen onze samenleving processen van verandering in beweging zet, waarbij ook hier bij ons minstens gedeeltelijk wordt gebroken met de tirannie van verdienste (meritocratie), die niet heeft gezorgd voor een grotere gelijkheid tussen mensen, maar in tegendeel de ongelijkheid nog heeft doen toenemen.

We worden dus uitgedaagd om te breken met de meritocratie omdat het steeds duidelijker wordt dat grote groepen mensen hier en in ontwikkelingslanden nooit werk zullen vinden. We zullen dus moeten zorgen voor een onvoorwaardelijk basis inkomen voor iedereen.

Over deze laatste paragraaf gaat het in de tweede nabeschuiving.

5. Tweede nabeschouwing: de laatste pauselijke encycliek: **Fratelli Tuti – over broederschap en sociale vriendschap**

In deze vraagstelling voel ik mij ook gesteund door de laatste encycliek van de huidige paus Franciscus: **Fratelli Tuti – Over broederschap en sociale vriendschap**.

Het is mijn vaste overtuiging dat Priester Adolf Daens zich in de woorden van deze encycliek ten volle zou herkend hebben. Hij zou zich door deze pauselijke woorden gesterkt geweten hebben om zijn sociale strijd verder te zetten.

Wat is het belang van de nieuwe encycliek van paus Franciscus?

In het Nederlandse (van oorsprong protestantse) dagblad Trouw las ik volgende bedenkingen: 'In deze nieuwe encycliek spreekt paus Franciscus zich uit voor een ruimhartig migratiebeleid en tegen populisme, kapitalisme en de rechtvaardige oorlog. Deze encycliek verschijnt vijf jaar na **Laudato Si**, de vorige, die handelde over duurzaamheid en zorg voor onze Moeder Aarde. In **Fratelli Tuti** gaat Franciscus uit van een scherpe observatie van de huidige wereld, die volgens hem gekenmerkt is door toenemend populisme, een haperende internationale samenwerking en een groeiende kloof tussen arm en rijk. Daartegen pleit hij voor een herontdekking van de waarde van ieder mens. Hij drukt dit uit met het wat moeilijk theologisch begrip: de transcendentale waarde van elke mens, ongeacht zijn mogelijkheden, verdiensten en afkomst. Enkel een radicale erkenning daarvan kan volgens hem een uitweg bieden uit de problemen van deze tijd. Deze transcendentale waarde van ieder mens is voor de paus als christen geworteld in de centrale woorden uit het Scheppingsverhaal van Genesis 1,27: *God schiep de mens naar zijn beeld, beeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk heeft hij hen geschapen*.

In het eerste hoofdstuk van de encycliek waarin hij de huidige wereld kritisch en scherp observeert, schrijft hij een paragraaf onder de titel "Pandemieën en andere

schokken in de geschiedenis". Mag ik vragen aan de niet katholieke lezers met de nodige onbevangenheid deze tekst Franciscus te lezen.

32. Het klopt dat een wereldwijde tragedie als de coronapandemie even het gevoel liet herleven dat we een wereldwijde gemeenschap zijn, allemaal in hetzelfde schuitje, waar de problemen van één iemand ook de problemen van ons allemaal zijn. Eens te meer realiseerden we ons dat niemand in zijn eentje wordt gered; we kunnen alleen samen worden gered. Zoals ik in die dagen zei: De storm heeft onze kwetsbaarheid ontmaskerd en die valse en overbodige zekerheden blootgelegd waarrond we onze dagelijkse agenda's, onze projecten, onze gewoon en prioriteiten hebben opgebouwd. [...] Midden in die storm is de façade van de stereotypes waarmee we onze ego's camouflerden - onze ego's die altijd bezorgd zijn om de schone schijn - ingestort. Daarmee werd nog maar eens het even onontkoombare als gezegende besef onthuld dat we deel uitmaken van elkaar, dat we broers en zussen van elkaar zijn.

33. De wereld evolueerde onophoudelijk naar een economie die dankzij de technologische vooruitgang, probeerde de 'menselijke kosten' te reduceren; sommigen probeerden ons te doen geloven dat de vrije markt perfect in staat was om alles veilig te houden. Toch dwong de brutale en onvoorziene klap van die oncontroleerbare pandemie ons om opnieuw aan andere mensen te denken in plaats van aan winsten voor enkelen. Vandaag kunnen we toegeven dat we

COVID 19 VIA 2020 NAAR 2021. EEN ESSAY.

onzelf hebben gevoed met dromen van pracht en praal, om te eindigen met het consumeren van afleiding, kortzichtigheid en eenzaamheid. We propten ons vol met netwerken en we verloren de smaak van broederlijkheid. We zochten naar snelle en veilige resultaten, maar werden overweldigd door ongeduld en angst. Gevangen als we zaten in de virtuele realiteit, verloren we de smaak en de geur van de echte wereld .

De pijn, de onzekerheid en de angst, samen met het besef van onze eigen beperkingen dat de pandemie opwekte, dwingen ons om onze levensstijl, onze relaties, de Organisatie van onze samenlevingen en vooral de zin van ons bestaan erg dringend te herdenken.

34. Als alles met elkaar verbonden is, is het moeilijk om zich voor te stellen dat die wereldwijde ramp géén verband zou houden met de manier waarop wij met de werkelijkheid omgaan, met onze pretentie om de absolute meesters te willen zijn van ons eigen leven en van alles wat bestaat. Ik wil het woord goddelijke vergelding niet in de mond nemen, net zo min als het zou volstaan te beweren dat het kwaad dat wij de natuur aandoen zich wreekt door ons te straffen voor ons wangedrag. Het is de wereld zelf die kreunt en in opstand komt. We worden herinnerd aan het bekende vers van de dichter Vergilius dat de tranen der dingen evoceert, de tegenslagen van het leven

en de geschiedenis (de wereld is er een van tranen en het menselijk lot raakt het hart).

35. Al te snel vergeten we de lessen van de geschiedenis (de meesteres van het leven – (Cicero). Een keer deze gezondheidscrisis voorbij is, zou onze slechtste reactie zijn om ons nog dieper te storten in koortsachtig consumentisme en nieuwe vormen van egoïstisch zelfbehoud. God geve dat we na al de ellende niet langer zullen denken in termen van 'zij en 'die', maar alleen nog van 'wij'. Als dit maar niet de zoveelste tragedie van de geschiedenis zal blijken te zijn waaruit we helemaal niks hebben geleerd. Als we maar al die oudere mensen in gedachten zouden houden, die gestorven zijn door een tekort aan beademingstoestellen, deels als gevolg van de jarenlange ontmanteling van de gezondheidszorgsystemen. Als dit immense verdriet maar niet nutteloos zal blijken te zijn, maar ons in staat stelt een stap voorwaarts te zetten in de richting van een nieuwe levensstijl. Konden we maar eens en voor altijd (her)ontdekken dat we elkaar broodnodig hebben en dat op die manier onze menselijke familie een wedergeboorte mag ervaren, met al haar gezichten, al haar handen en al haar stemmen, voorbij de muren die we hebben opgetrokken.

6. Besluit

Ik kan het besluit niet beter verwoorden dan John Van Daele (Mo 138, Winter 2020, p. 74-77).

In dat essay met als titel **Het verzet dat de problemen van nu voorzag**, stelt hij de vraag: 'Wat blijft nog over van de grote verhalen over milieu en internationale solidariteit?'

Een hele generatie leerde dankzij het verzet van de jaren 1960 en 1970 omzien naar het milieu en de ongelijkheid in de wereld. Ze schreef daarmee nieuwe grote verhalen, hoewel conservatieven die tijd dikwijls als 'normloos' aanmerken.

Hij schrijft: *'Verzet ontstaat dikwijls uit een nieuwe kijk die mensen samen ontwikkelen op menselijke (ver)houdingen. En die nieuwe kijk komt er omdat iemand de weg toont, omdat iets pijn doet, omdat een bepaalde groep getroffen mensen zich voor het eerst weet te organiseren, omdat de tijd op een of andere manier rijp is, of om al die redenen samen. Verzet schrijft dikwijls een nieuw verhaal over de wereld.'*

Daarom is het opmerkelijk dat de jaren 1960 en 1970, die in het Westen - terecht of onterecht - als dé periode van verzet worden neergezet, in bepaalde kringen worden voorgesteld als het einde van de grote verhalen. Het heet dan dat die wilde jaren van verzet en rebelseheid zouden zijn uitgemond in de totale afbraak van de meer traditionele "grote verhalen", zonder dat er iets in de plaats kwam, op een soort normloosheid, consumentisme, individualistisch hedonisme na.'

Bart De Wever doet dat onder andere in zijn boekje Over identiteit (mei 2019). Een citaat daaruit: 'Mei '68 was de dijkbreuk. Bij ons werd het aloude katholieke Vlaamse cultuurideaal, waarin generatie na generatie werd gesocialiseerd, quasi volledig gesloopt. Grote verhalen werden verworpen. Niet enkel politieke ideologieën maar elke stelling die aanspraak maakt op een zeker objectief waarheidsgehalte, laat staan een universele geldigheid.'

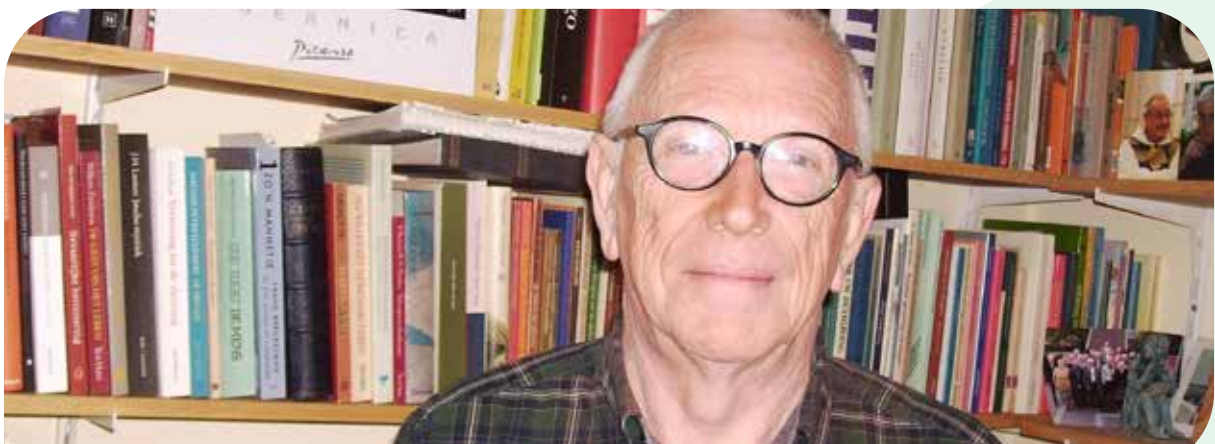
Ik ben zelf een kind van die tijd, zij het van helemaal aan het staartje ervan, en ik vind De Wevers frasen eigenlijk onzin - als ik voor één keer wat brutaal mag zijn. Ik vraag me af in welk universum de heer De Wever heeft geleefd. Dit

citaat zit zo vol grote onherkenbare woorden voor wie het zelf heeft meegemaakt: zo was het helemaal niet. We kwamen juist uit die tijd met sterke idealen en nieuwe grote verhalen die tot op deze tijd relevant blijven.

Om zijn verhaal kort te houden, noemt hij: de vrouwenbeweging; het verzet tegen de Vietnamoorlog dat een nieuwe invulling gaf aan de vredesbeweging. Het verzet van die tijd genereerde ook nieuwe grote verhalen. Ik denk dat onze generatie minstens twee nieuwe grote verhalen, nieuwe lezingen van de tijd, heeft voortgebracht, die we als profetisch kunnen beschouwen: de meer dan noodzakelijke groene beweging en de beweging voor internationale solidariteit en voor structurele veranderingen in de relaties tussen het rijke Noorden en het arm gemaakte, gekoloniseerde, uitgebuite Zuiden.

Ik kan de lezer maar aanraden om het hele essay in MO te lezen.

Ik kan alleen maar hopen dat velen in onze samenleving de maatschappelijk noodzakelijke verliezen bewust durven omarmen om zo heel wat maatschappelijk niet noodzakelijke verliezen te voorkomen om zo 'het goede leven' voor velen (allen) dichterbij te brengen.

■ Paul De Witte - Kerstmis 2020

In de stad van de 'stekskesfabrieken' lichtte historicus en gewezen burgemeester Freddy De Chou de geschiedenis van de sociale strijd in zijn stad toe. De lezing werd georganiseerd naar aanleiding van de daguitstap (in pre-coronatijden) van het Priester Daensfonds naar Geraardsbergen. In het vorig nummer van 'Daens Vandaag' werd als inleiding op het groot verhaal de sociaaleconomische situatie geschetst in de Denderstreek voor de Eerste Wereldoorlog. Nu komt de sociaal-economische situatie in Geraardsbergen aan bod.

SOCIALE STRIJD EN DAENSISME IN GERAARDSBERGEN ^{DEEL3}

De nijverheidstelling in de stad Geraardsbergen van 1896

Op het einde van de 19de eeuw is de industriële activiteit flink toegenomen. Op basis van deze nijverheidstelling kunnen we stellen dat er dan in de stad 919 bedrijven actief zijn. Ze stellen 1027 werkgevers en bedienden (577 mannen en 450 vrouwen) en 2602 werklieden (1756 mannen en 846 vrouwen) tewerk. Tezamen zijn 3629 personen (2333 mannen en 1290 vrouwen) in de industrie tewerkgesteld.

Uit een gelijkaardige telling blijkt dat in de handel meer dan 1100 personen tewerkgesteld zijn, meer bepaald 1089 werkgevers en bedienden (395 mannen en 694 vrouwen) en 49 werklieden (38 mannen en 11 vrouwen)¹.

Tabel 41

Aard van het bedrijf	Aantal bedrijven	Aantal werkgevers en bedienden	Aantal werklieden
Chemische nijverheid	41	69	942
Tabakbewerking	204	220	759
Textiel	159	192	118
Kleding	196	215	190
Lederbewerking	84	80	101
IJzerbewerking	40	41	57
Houtbewerking	58	59	126
Bouw	46	48	150
Voeding	49	49	18
Drank	9	13	53
Papier en karton	2	4	33
Grafische bedrijven	10	14	15
Kunst en precisie	4	6	20
Vervoer	17	17	20
Totalen	919	1.027	2.602

De armoede en de armenzorg

Het bestaan van een aantal nijverheden en ambachten en een goed draaiende handel neemt niet weg dat er ook in Geraardsbergen grote armoede heerst. De toestand is op het einde van de 19de eeuw enigszins verbeterd ten opzichte van het midden van de eeuw, maar toch zijn de openbare en de private armenzorg er nog niet in geslaagd de bestaande armoede fundamenteel te verhelpen.

De openbare armenzorg, ingesteld tijdens de Franse periode, is vooral gericht op de kansarmen van de maatschappij: vondelingen, weeskinderen, behoeftige oude mensen, arme en langdurig zieken. Hun verzorging is opgedragen aan de Commissie van de Burgerlijke Godshuizen (Hospitaalbestuur).

In 1895 beheert deze commissie het burgerlijk hospitaal voor het verplegen van arme zieken en slachtoffers van epidemieën, twee weeshuizen (één voor jongens en één voor meisjes) en twee bejaardentehuizen (één voor mannen en één voor vrouwen). Daarnaast houdt het Bureel van Weldadigheid (Armenbestuur) zich bezig met de materiële en financiële bijstand van de armen. Beide instellingen staan onder toezicht van het gemeentebestuur.

In 1900 erven de Commissie van de Burgerlijke Godshuizen en het Bureel van Weldadigheid bij testament elk voor de helft het fortuin van Gustaaf Verhaeghe (Geraardsbergen 5 augustus 1830 – Nice 22 mei 1900). Na aftrek van de onkosten en een regeling met de wettelijke erfgenamen bedraagt het legaat Verhaeghe ongeveer

2,5 miljoen goudfrank. Met dat bedrag en met de staatstoelage wordt in 1902-1909 in de Kattestraat een volledig nieuw weeshuis voor meisjes en voor jongens, een bejaardenhuis voor vrouwen en voor mannen, en in de Grotestraat een nieuw gedeelte van het burgerlijk hospitaal gebouwd.

De private armenzorg is in de 19de eeuw evenzeer in liberale als in katholieke middens aanwezig. Ze is sterk gericht op het aanbrengen van morele principes. De katholieke armenzorg krijgt vanaf 1847 in Geraardsbergen een echte uitbouw met de oprichting van het Genootschap van Sint-Vincentius à Paulo. Centraal in de werking van dat genootschap staan de wekelijkse huisbezoeken door de leden aan de hun toevertrouwde arme gezinnen. Het huisbezoek is een middel bij uitstek om niet alleen materiële steun, maar ook allerlei wenken op het vlak van hygiëne en voeding en een aantal christelijke waarden mee te geven. De leden komen elke week samen om de voorbij werking te evalueren en de verdere acties te plannen. In 1895 is Louis Bert-De L'Arbre, schoonbroer van burgemeester Charles De L'Arbre, voorzitter van het genootschap. Na zijn overlijden in 1903 wordt hij opgevolgd door August Van Trimpont, eigenaar van de Banque de Grammont en vader van schepen Benoit Van Trimpont. In 1914 houdt het genootschap op te bestaan, maar in 1928 wordt het opnieuw opgericht door dokter Arthur Vander Schueren, voorzitter, onderpastoor Armand De Meulemeester en Benoit Van Trimpont, schatbewaarder.

De leiding van zowel de openbare als de private armenzorg is in handen van de conservatieve burgerij, die de dienstverlening herhaaldelijk gebruiken om de eigen ideologische en/of religieuze opvattingen te propageren. Armenzorg is een gunst, maar geen recht.

Om een idee te hebben over de tewerkstelling van de bevolking, analyseren we de beroepsstructuur aan de hand van de gegevens van de kiezerslijst van 1895. We merken hierbij op dat er heel wat dubbelberoepen zijn waarvan er slechts één wordt vermeld in de kiezerslijst. Verder is de mededeling van het beroep soms zeer subjectief, zodat het haast onmogelijk is de juiste sociale status te bepalen van de betrokkene. Ondanks deze gebreken krijgen we toch een goed beeld van de activiteiten van de gezinshoofden.

Zoals te verwachten, neemt de landbouw in de beroepsstructuur een vrij beperkte plaats in: 9 %. Toch is de beroepsgroep niet helemaal te verwaarlozen, vooral door het bestaan van een aparte boerenwijk op de Buizemont. Ook het aantal hoveniers ligt vrij hoog, hetgeen wijst op de aanwezigheid van grote hovingen of parken. Hierbij denken we aan het domein van Paul Guillemin, restant van de voormalige Sint-Adriaansabdij, aan het Oudenbergkasteel en aan het Baudewijnkasteel op de Waaienberg (Vierwindenstraat).

Eén derde van de mannen is tewerkgesteld in de industrie. Naast de fabrikanten bestaat deze tewerkstelling vooral uit laaggeschoolde fabrieksarbeiders, werklieden en sigarenmakers. De textiel-

en kledingsector is goed voor één tiende van de mannelijke tewerkstelling. Opmerkelijk zijn het grote aantal schoenmakers (100) en kleermakers (45). In de voedingssector valt het grote aantal slagers (35) en bakkers (35) op. Bij de oude ambachten springt het aantal smeden (26) en blikslagers (13) eruit. Hout en bouw zijn samen goed voor 7,4 % van de beroepen. Handel is vertegenwoordigd door een zesde van de beroepen. Hier valt vooral het groot aantal herbergiers-tappers (113) en winkeliers (128) op. Eén op de twaalf volwassen mannen oefent een administratief of vrij beroep uit. Ten slotte zijn er een behoorlijk aantal personen die geen beroep uitoefenen.

De totale tewerkstelling in de nijverheid in Geraardsbergen is ons beter bekend door een telling van 1896:

De bevolkingsevolutie

Gedurende de 19de eeuw stijgt de bevolking van Geraardsbergen gelijkmatig. De bevolkingsaanwas heeft twee belangrijke oorzaken. Enerzijds is hij een gevolg van een lichte natuurlijke aangroei (bijvoorbeeld in 1890: +50) en anderzijds valt vooral een vrij hoog emigratiesaldo op (in 1890: +46). Door de lichte industrialisatie (met de kans op tewerkstelling) en de enorme armoede op het platteland oefent de stad vooral op de omliggende gemeenten een grote aantrekkingskracht uit.

Er zijn steeds meer vrouwen dan mannen. In 1900 bijvoorbeeld zijn er op het totaal van 11.855 inwoners 6157 vrouwen en slechts 5696 mannen.

Het aantal gezinnen houdt in de 19de eeuw gelijke tred met het aantal inwoners. De grootte van de gezinnen blijft hierdoor vrij constant met een gemiddelde van 4,5 inwoners per gezin. Na de Eerste Wereldoorlog daalt de gezinsgrootte zienderogen.

Het aantal woongelegenheden stijgt in dezelfde mate als het aantal gezinnen.

In 1920 zijn 2577 woningen (94 %) door één gezin gebruikt en 173 (6 %) door meer dan één gezin. Ongeveer de helft van de woningen bestaat uit twee kamers beneden en twee boven (1216 woningen) met soms een achterkeuken (356 woningen). Toch resten er nog tal van kleine arbeiderswoningen die aan vernieuwing en uitbreiding toe zijn. De meeste gezinnen tellen dan 2 tot 5 personen.

De bevolkingsdichtheid van de stad (1,91 km²) is uiteraard zeer hoog: in 1890 tellen we 5597 inwoners/km² en in 1920 zelfs 6607 inwoners/km². Ter verduidelijking geven in dit verband enkele andere cijfers voor 1890. Het huidige Geraardsbergen heeft dan een dichtheid van 338 inw/km², het arrondissement Aalst 345 inw/km², Oost-Vlaanderen 311 inw/km² en België 206 inw/km².

¹ A. VAN LUL, *Een eeuw evolutie*, in *Het Land van Aalst*, 1959, XI, 1-2, p. 75..

² Voor de opname in één van deze instellingen wordt de graad van behoefte eerst onderzocht en pas na de toestemming van één van de bestuursleden van de commissie wordt de persoon opgenomen. In 1895 is het Hospitaalbestuur samengesteld als volgt: Petrus De Meulemeester (K), voorzitter, Prosper De Clippele (K), Désiré Pieraert (K), Frans Struelens (K) en Karel D'Hont (K).

³ In 1895 ziet het Armenbestuur uit als volgt: Karel Claus (K), voorzitter, Alfred Van Damme (K), Pierre Praet (K), Petrus Van Bockstaele (K) en Frans Stocquart (K).

⁴ Hospitaalbestuur in 1900: Louis Groven, (L), voorzitter, Prosper De Clippele (K), Karel Lodewijk Spitaels (S), Louis Hooghuys (L), Pieter De Block (L); Armenbestuur in 1900: August De Launoit (L), voorzitter, Karel Claus (K), Jan Baptist (Jan) Brex (S), Désiré Gosseye (L) en Gustaaf Lion (L).

⁵ J. DE MAEYER, *Armoede en armenzorg in de 19de eeuw*, in R. D'HAESE, *De daensistische beweging*, Daensmuseum en Archief van de Vlaamse sociale strijd, Aalst, 1981, p. 11.

⁶ A. VAN LUL, o.c., p. 74.

Vervolg in 'Daens Vandaag' 2/2021:

- De eerste sporen van socialisme
- De parlementsverkiezingen van
 - 14 oktober 1894
 - 22 mei 1898
 - 27 mei 1900
 - 25 mei 1902
 - 29 mei 1904
 - 24 mei 1908
 - 2 juni 1912
 - 24 mei 1914

AGENDA

Het vervelend coronarefrein 'onder voorbehoud' is nog niet uitgezongen.
We plannen onze twee voorjaarsactiviteiten, maar weten momenteel niet of ze al dan niet effectief georganiseerd mogen worden.

We geven toch de data en enige verlokkenende informatie over de poëtisch-muzikale Daenswandeling mee. Op hoop van zegen.

DAENSDAG, zondag 6 juni 2021

Nood breekt wet en dus volgt er geen traditionele Daensviering (mis, toespraak, bloemenneerlegging, receptie) noch aan het monument in Aalst, noch in de Ninoofse abdijkerk. Wel wordt op zondag 6 juni om 11 u. een digitale streaming van beelden aan het Daensmonument in Aalst (korte boodschap, getuigenissen, kransneerlegging) georganiseerd. Alles gebeurt via de geldende veiligheidsmaatregelen. We blijven corona te slim af. In het volgend nummer van 'Daens Vandaag' (publicatie medio mei e.k.) geven we u de 'link' mee om de streaming te volgen.

POETISCH-MUZIKALE DAENSWANDELING, Aalst, zondag 17 oktober 2021

Corona dwingt ons van juni naar oktober uit te wijken met de mooie traditie van gemijmer, poëzie en muziek. Noteer alvast de nieuwe datum en het aanvangsuur: 16 u.

Meer praktische info in volgend nummer van 'Daens Vandaag'.

We streven zoals altijd naar kleinspraak en verwondering.

Bij de poëzie is er werk van Roland Jooris, Eddy Van Vliet, Judith Herzberg, A.M.G. Schmidt, Jacques Prévert en verrassende stukjes van Erik Vlamincx.

Bij de muziek is er het engagement van Dwarsbalk in o. m. You never walk alone, de Spaanse zon bij de Falla en Granados, de soms bizarre pianomuziek en de liederen van Erik Satie en het onvergetelijke "De fanfare van honger en dorst" door onze eigenste Jan De Wilde.

We volgen de evolutie van corona en vaccinatie en komen tijdig met de plannen naar buiten. Maar stilte en welkom blijven de kernwoorden.

Colofon

Socioculturele vereniging

PRIESTER DAENSFONDS vzw

Maatschappelijke zetel:

Stadhuis, Grote Markt 3, Aalst (géén correspondentie-adres)

Correspondentie-adres:

Middelkouter 68, 9450 Haaltert

E-post:

info@daens.org

Website:

www.daens.org

Raad van Bestuur en Algemene Vergadering:

Stephan Beeckman, Martine Bode, Wouter De Bruyne (ondervoorzitter), Lieve De Geyter (secretaris/verslaggever), Joris De Kegel (penningmeester/ledenbeheer), Carolien De Neef, Johan De Nijs, Willy De Turck (erevoorzitter), Vicky De Wolf (voorzitter), Erik D'Hondt, Luc Geeroms, Jef Keymeulen, Rob Librecht, Wilfried Lissens, Eric Meersseman, Hendrik Strypens, Roel Temmerman, Hugo Van de Voorde (communicatie), Karel Van den Bossche, Luc Van der Helst, Johan Velghe (medevoorzitter).

Lidmaatschap

rekeningnummer: IBAN: BE40 7370 2745 3063;
BIC: KREDBEBB

Jaarlijkse bijdrage:

15 euro (7,50 euro scholieren en studenten);

25 euro ereleden en openbare besturen;

50 euro beschermende leden.

Schrijf nu over en u bent tot eind 2021 lid/abonnee.

Verantwoordelijke uitgever:

Vicky De Wolf,

Middelkouter 68, 9450 Haaltert

053/83 31 95, e-post: vicky.dewolf@hotmail.com

Hoofdredacteur:

Johan Velghe,

Stasegemsestraat 112 A/1, 8500 Kortrijk,

056 25 71 82, e-post: johan.velghe@skynet.be

Redactie:

Stephan Beeckman, Jozef Cassimons, Wouter De Bruyne, Freddy De Chou, Guido De Schrijver, Paul De Witte, Vicky De Wolf en Johan Velghe schreven de bijdragen in dit nummer.

Illustraties & foto's:

Archief Priester Daensfonds, archief Freddy De Chou, Guido De Schrijver, Hugo Van de Voorde, Johan Velghe en Pixabay brachten de illustraties & foto's aan.

Opmaak:

Marijke Van de Voorde deed de lay-out.

Privacyregeling:

Comform aan de privacyregeling worden de persoonsgegevens verbonden aan het lidmaatschap uitsluitend aangewend voor de toezending van de periodiek 'Daens Vandaag', uitnodigingen voor activiteiten en nieuwe publicaties van het Priester Daensfonds vzw. Deelname aan activiteiten houden de toestemming tot publicatie in van actie- en groepsfoto's van deze activiteiten. U kunt te kennen geven niet op gepubliceerde foto's voor te komen.

Neutraal Ziekenfonds Vlaanderen

Het Neutraal Ziekenfonds Vlaanderen staat garant voor tussenkomsten tandzorgen, optiek, lidgeld sportclub en jeugdbewegingen, dieetadvies, vaccinaties, schoolreizen, speelpleinwerking, kampen, orthodontie, logopodie, ...

Kersverse ouders kunnen ook nog rekenen op tal van geboortevoordelen (geboortepremie, terugbetaling luiers, kraamhulp, thuisoppas zieke kinderen, ...).

 **Neutraal
Ziekenfonds
Vlaanderen**

UW PARTNER VOOR ZEKERHEID